

Mens en Wereld

Een paar dagen geleden ontving ik een vriendelijke reactie op mijn cursiefje van 26 januari. De briefschrijver, de heer D., was het niet eens met mijn opvatting over het vrijlaten van de oorlogsmisdadigers. Dat kan natuurlijk, ik zal niet trachten hem te bekeren. Alleen ben ik wel heel erg verbaasd geweest over zijn argumentatie.

Het lijkt me namelijk juridisch volstrekt ongebruikelijk en bovendien onverantwoordelijk om mensen op grond van de bijbelteksten, die de heer D. aanvoert, uit de gevangenis te ontslaan. In het algemeen lijkt me trouwens het gebruiken van bijbelteksten bij de rechtspraak een hachelijke onderneming.

De heer D. verwijst dan in de eerste plaats naar Lucas 9 vers 25 en concludeert, dat ze al schade genoeg geleden hebben aan hun ziel, „hun geest” voegt hij er eigenmachtig aan toe. Eerlijk gezegd heb ik niet zo'n kijk op zielen. Ik weet niet, hoe hun ziel eruit zag, toen ze indertijd hun misdrijven begingen. En schade aan de geest lijkt me helemaal geen reden om iemand weer de maatschappij in te sturen. Daar bewijst men ze ook geen dienst mee, dacht ik.

Dan neemt de heer D. Johannes 8 vers 3-11 ter hand en leert daaruit dat alleen zij, die zonder zonde zijn met stenen mogen gooien. De betrokken misdadigers zijn destijds niet gestenigd en ze worden het ook nu niet. Ze zijn berecht naar onze 20ste eeuwse normen en laten ze dagelijks dankbaar zijn, dat ze niet behandeld zijn volgens bijbelse maatstaven, want dan bestonden ze al niet eens meer. Er zijn er in het Boek der Boeken voor geringere vergrijpen doorgemarteld.

Bovendien is het verhaal over het stenigen van die overspelige vrouw in dit verband een ongelukkig voorbeeld, want in Mattheus 5 vers 28 had Jezus geleerd, dat een man, die een vrouw alleen maar aanzag om haar te begeren, in zijn hart reeds overspel met haar gepleegd had! Het: „Wie uwer zonde is, werpe de eerste steen naar haar” kunnen we dus in de verste verten niet op ons probleem laten slaan, want het stenigen zelf werd hiermee niet verboden! Dat mocht best en daar hoefde je uit de aard der zaak niet zonder zonde voor te zijn.

Nee, de Heilige Schrift is niet zo zachtzinnig en weekhartig waar het misdadigers en hun bestrafing betreft. Daar kunnen we ons beter niet op beroepen in dit geval.

De verheven wijsheid aan het slot van mijn stukje: „Vergeld goed met goed en kwaad met gerechtigheid” vond ik dan ook niet in de bijbel, maar bij de Chinezen.

Humanisme als werkelijkheid

Wij hebben vreemde manieren om de mensen naar hun mening te vragen. Niet zodra heeft Feijenoord gewonnen in een belangrijke wedstrijd of de spelers worden op het schild geheven en getoetst: „Weet u wat de EEG is?” In een vraaggesprek weet een geestelijke verband te leggen tussen Kreyermaats visie op voetbal en een uitspraak van Paulus. De reclame werkt volgens het beproefde recept om de mening der spelers te betrekken op hun produkten: „De spil voerde zijn team naar de overwinning dankzij het gebruik van onze... (vult u maar in).” 't Is wel grappig, en zo moet het maar blijven. Staat iemand even onder de schijnwerper dan examineren we hem: wat weet hij? Wat eet hij? Wat denkt hij?

Als we nu eens vroegen: Wie is hij? Er is een mopje als volgt:

A. Wie bent u? B: Ik? Mijn naam is... A: Ja, dat is uw naam. Maar u? B: O, ik ben schrijver. A: Zeker dat is uw vak. Maar uzelf? B: Ikzelf? Ja, als ik dat wist... dan zou ik misschien nooit meer schrijven!

Er ligt in deze anecdote een algemeen menselijke waarde. Juist de vraag: Wie ben ik? is niet zomaar te beantwoorden, en zeker niet in algemene uitspraken te vangen zoals: Wij zijn allen zondaars, of nietige mensjes in de hand van... Deze uitspraken doen onze gevoelens van echte eigenwaarde tekort. Er ontbreekt het persoonlijk beleven van tekortschieten of eigen nietigheid. Wij voelen ons méér waard dan de per definitie uitgebeelde sukkelt, die niets boeiend heeft in zijn onvolkomenheid.

En hierin zit het punt waardoor de uitspraak van die schrijver is te begrijpen: De mens is boeiend in het weten van zijn onvolkomenheid waarmee hij het zelf moet klaren. Hij kent zichzelf niet voldoende en tracht er achter te komen, steeds opnieuw, voortdurend, misschien zijn leven lang. Hierbij zal hij ook geen genoegen nemen met die andere algemene uitspraak: „Wat weten wij, kleine mensen, van 's levens mysterie?” Want in wezen is de mens een zoeker die zich niet neerlegt bij opvattingen die hem belemmeren zichzelf te leren kennen. Het weten van zijn beperkte inzicht in leven en zijn, spant de drijfveer om achter de waarheid te komen. Meent men die waarheid in een formule te kunnen vangen, geldend voor alle mensen en voor alle tijden, dan treedt de verstar-ring op zoals we die kennen uit het sprookje Doornroosje: De mens in duurzame slaap van onbewustheid.

Dit moeizame proces waarin de mens zich bevindt, om achter de waarheid te komen, vol-

trekt zich niet in een soort vrijetijdsbesteding of als een spel om de tijd te doden. Het voltrekt zich in de werkelijkheid tussen onszelf en onze medemensen. Het is niet denkbaar, willen wij er dieper in doordringen, dat het menselijk contact hierbij gemist kan worden. En in echt menselijk contact laat men de waarheid niet in het midden liggen, alsof het een voorwerp was welks bezit wij elkaar, uit verkeerde bescheidenheid, niet willen ontzeggen. Waarheid is geen bezit, noch van u noch van mij, maar een begrip dat pas gaat leven in het contact tussen de mensen onderling. Dit is de basis voor de opbouw van een humanistische levensovertuiging.

Waarom spreekt men wel van een evangelische bewogenheid en niet van een humanistische bewogenheid? Komt dit doordat vele humanisten nog altijd vrees hebben dat hun contact als humanist met de medemens zal ont-aarden in een soort éénrichtingsverkeer wanneer zij die ander vragen stellen over zijn visie op het humanisme? Wanneer wij echt voor ogen houden dat wij elkaar nodig hebben om onze meningen te toetsen en vragen op te werpen die ons bezig houden, is de vrees dan niet ongegrond dat wij contact zoeken met anderen om „zieltjes te winnen”?

De schrijver uit de anecdote weet dat hij de eigen levensproblematiek van zich afschrijft. Zou hij zichzelf geheel kennen, wat ondenkbaar is, dan zou de bron zijn opgedroogd, de drijfveer was verdwenen voortkomende uit de vraag: Wie ben ik? Op gelijke wijze zal de humanist er geen voldoening in vinden zich te isoleren van anderen. Juist het verlangen zich intensief bezig te willen houden met eigen bestaan, schept de mogelijkheid verbinding te vinden met anderen die gelijke behoefte hebben. Inplaats van het éénrichtingsverkeer komt men elkander tegemoet. Staat hierbij niet op de voorgrond een ontmoeting met het *doel* de ander daar te krijgen waar wij hem hebben willen, dan zal er iets geheel anders aan de orde komen. Dat is dan de echte toets of de werkelijkheid van het humanisme aanspreekt bij de behoefte van de ander. Hierbij heeft onzerzijds noch dwang noch drang enige betekenis. De open behoefte om met elkaar een stuk werkelijkheid te ontdekken, zal voldoende zijn om die velen die het humanisme dan beleven als een geestelijk perspectief, te activeren tot een zelfstandige keuze. En zéér waarschijnlijk... tot een besef van medeverantwoordelijkheid om het humanisme als werkelijkheid te helpen opbouwen in de samenleving.

VI.

**Uitgave van het Humanistisch Verbond – Verschijnt om de veertien dagen
18e jaargang no. 4 – 23 februari 1963**

Kritisch allerlei

Al-Fariq, Nederlands islamitisch maandblad, waaruit wij al eens eerder citeerden, bevatte vorige maand een interessant artikel van J. Krul, waarin hij de visie uiteenzet van de Pakistaanse president Mohammed Ajoeb Khan op de verhouding tussen godsdienst en maatschappij. Hij constateert een toenemende vormendienst en verstarring in de godsdienst, waardoor deze van het werkelijke leven vervreemdt.

Het artikel vervolgt:

„Als de verbinding tussen leven en religie verstoord wordt, gaat het leven toch in een of andere richting verder, doch dan wordt de religie tenslotte gereduceerd tot een levenloze vormelijkheid, zonder veerkracht, steriel en onmachtig tot progressief beleid. Ze blijft beperkt tot moskeeën en mausoleums. De islam heeft naar het blijkt, dit lot niet kunnen ontgaan. Hoewel de mensheid grote vorderingen heeft gemaakt in wetenschap en filosofie, is de islam voor eeuwen statisch gebleven. (...) Zij die voortgingen in het licht der moderne ontwikkeling werden gedoodverfd als wereldwijze moslims, en zij die vasthielden aan formalisme en dogma, en dus statisch bleven, achtten zich de ware moslims. Gaandeweg werden zij die vooruitzagen beschouwd als ongelovigen; zij die naar achter bleven kijken moesten dan wel de devote broeders zijn. (...) Ik nodig u uit de sermoenen die elke vrijdag bij het gebed worden gezegd, eens onbevooroordeeld te beluisteren en u zult horen, dat de meeste dezer preken een afkeurende kritiek bevatten ten opzichte van zelfs de geringste nuttige nieuwigheid in het moderne leven, alleen omdat het iets nieuws is. (...) Het is zeer zeker een groot onrecht dat leven en religie wordt aangedaan door van de mens van de twintigste eeuw te eisen, dat hij vele eeuwen terug moet grijpen om zijn bona fides als ware moslim te bewijzen.”

Na deze moedige constatering (welke christen zou zo kritisch de uitingen van het eigen geloof beschouwen durven?) houdt het artikel zich bezig met de vraag hoe het mogelijk was, dat een zo progressieve religie als de islam zo statisch werd.

„Is het omdat wij zo afgedwaald zijn van onze idealen en gefaald hebben een sociaal en politiek systeem te verwirkelijken dat stand houdt in de wisselval der tijden en veranderende waardebegrippen? Is het omdat wij onze religie verzwakt hebben door fantasterijen over djinns (duivelen, boze geesten) en engelen en die met een heining van bijgelovigheid hebben omgeven, daarbij ritmische leuzen van blind vertrou-

wen aanheffend als bezwerende machtsspreuken en zo het creatief vermogen van mens en gemeenschap hebben verlamd? Of heeft het iets van doen met die vorm van mysticisme die een ontvluchtigheidsmentaliteit aankweekt, de werkelijkheid ontwijkt, waardoor het leven besloten blijft in de ruimten van grafmonumenten en kloosters? Of heeft het wat te maken met het valse geloof dat wij hiernaars aanspraak kunnen maken op bevrijding, zonder ook maar de minste krachtsinspanning daartoe te doen? Dit zijn alle vragen van gewicht. Het is voor ons een levensbelang om door te dringen tot de grondoorzaak van alle factoren die de werkende geest van de islam in een levenloze en onbeweeglijke vorm gegoten hebben. Ongetwijfeld zullen wij bij dit onderzoek veel bittere en onsmakelijke feitelijkheden te verteren krijgen, maar niettemin is het onze dure plicht dit onderzoek voort te zetten, welgemoed en vol vertrouwen.”

Al lezende kregen wij steeds sterker de indruk, dat die aansporing bepaald niet alleen tot de islamieten beperkt dient te blijven...

Om nog even in de sfeer van de islam te blijven, in een ander blaadje van de moskee in Den Haag, Al-Islam, lezen wij van de hand van Waliullah Jansen een verweer tegen een veel gehoord verwijt:

„Een van de grootste „bezwaren” die men tegen de islam aanvoert, is wel dat deze godsdienst een beperkte vorm van polygamie erkent en dat deze wettelijk gesanctioneerd wordt. Men ziet hierin een belediging van de vrouwelijke waardigheid, die onder geen enkele omstandigheid goed te praten valt. Het is een standpunt en ieder is vrij dit aan te nemen of te verwerpen, maar men mag wel verwachten dat men, als men monogamie voorstaat, dan ook werkelijk monogaam leeft. Doet men dit niet, dan spreekt men met twee tongen en verliest men alle recht om de islam op het onderhavige punt aan te vallen. Helaas is de eerlijkheid ver te zoeken wat betreft de aanvallen op de polygamie in de islam. Ofschoon het christendom dit stelsel met de mond aanvalt, komt het in werkelijkheid talloze malen voor in het Westen zelf.”

Ten bewijze van dat laatste voert de schrijver aan, dat van de 57.368 kinderen die er vorig jaar in Londen zijn geboren, er 6.530 buitenechtelijk waren, dat is bijna een op de negen. Men kan moeilijk volhouden, dat de vaders van al die kinderen ongehuwd waren

en als dat al zo zou zijn, „dan blijkt de wettelijke monogamie niet erg bevorderlijk te zijn voor de moraal”.

De redenering is spits en goed gevonden, maar toch aanvechtbaar. Zij gaat uit van de verkeerde veronderstelling dat „het Westen” gelijk is aan „het christendom” en dat derhalve „het Westen” met de opgeheven schoolmeestervinger zou staan bij het verschijnsel van polygamie. En bovendien wordt voorbijgerekend aan het feit dat in dat Westen dan weliswaar nogal wat overspel voorkomt, maar dat het zowel man als vrouw mogelijk is die te bedrijven. Of we dat goed- of afkeuren doet weinig ter zake, maar een feit is, dat de islam het recht op meer dan een huwelijkspartner alleen aan de man voorbehoudt. Dat blijven wij een belediging van de vrouwelijke waardigheid vinden, alle verwijten aan zoveel schijnheilige christenen ten spijt.

Vrij Blijvend, een soort Kleine Krant van Vrij Nederland, bevatte de volgende kostelijke persiflage op wat een persbericht over de viering van onze nationale bevrijdingsdag (van de Fransen dan wel te verstaan) zou kunnen zijn:

„In mei beginnen ook de grote bevrijdingsfeesten ter herinnering aan het jaar 1813, toen wij van de Fransen bevrijd werden. In de jury van de Verzetsprijsen blijkt een figuur benoemd die nog aan de Berezina heeft gevochten. J. B. Charles schrijft ook over de tocht naar Rusland, in Maatstaf: van het grote koude front. Wie leverde de overvalkoetsen voor het oppakken van Oranjekezen? H. Badings heeft de herdenkingsfanfare gecomponeerd. Het is opgedragen aan de Bataafse republiek. De Quay spreekt een rede uit en vergelijkt het Driemanschap van toen met dat van '40, hij vergelijkt zich met Van Hogendorp. Prof. Geyl vergelijkt in Vrij Nederland Van Hogendorp met De Quay. In Amsterdam worden auto's van Franse toeristen in de gracht geworpen, op andere auto's wordt 'Go home, ami' geplakt. Vele pensionhouders halen zich de haat van velen op de hals met bordjes 'Chambres'.”

Maar alle gekheid op een stokje, waarom moet er zo'n „nationaal” feest worden gevierd naar aanleiding van een gebeurtenis die niemand zich meer herinnert en die niet eens de historische betekenis heeft die de regering er ten onrechte in wil leggen (de vestiging van de Nederlandse staat)? Waarom moet nu zo nodig die bevrijding van de Fransen honderdvijftig jaar geleden gevierd worden en moet dat zelfs het accent krijgen van een vermelding in de Troonrede? Waarom moet dat allemaal zo nodig, als er met de enige werkelijke Bevrijdingsdag, die voor onze natie zo belangrijke dag die tallozen zich nog als de dag van gisteren herinneren, als er met de viering van die dag nog steeds op zo wansmakelijke wijze wordt gesold? Komaan, regering, laten wij nu eens eerlijk en oprecht, zonder angst voor een dagje produktieverlies in ons welvarend landje en zonder concessies aan het economisch en toeristisch gesjacher met onze oosterburen, onze bevrijding vieren van een mensonwaardig regime. En laten we daarvan niet de aandacht afleiden door die nu nog weer eens te richten op Napoleon en zijn trawanten, die voor ons alleen nog maar kleurige plaatjes uit een geschiedenisboek betekenen.

En dan nog dit uit De Linie: „Een kerkelijk nieuwtje uit de Verenigde Staten. Men kan daar, naar wordt verteld, een kaart krijgen om bij zich te dragen in de portefeuille. Op die kaart staat: „Ik ben een voor-aanstaand katholiek. Ik verzoek bij een ongeval geestelijke bijstand van een bisschop.” Binnen het diocesis New-York met zijn negen hulpbisschoppen kan zo'n verzoek gemakkelijk ingewilligd worden.”

Is dat nu ook niet eens een ideetje voor ons? Wij voelen er wel voor: ik ben een voor-aanstaand humanist enz. Maar wie moet er dan komen, als men te vooraanstaand is voor D'Angremond? Moet Van Praag dan zelf komen of zou ook Roethof hem kunnen vervangen bij spoedgevallen?

Het puin

Struiken groeien op het puin van het paleis.
Nu is de maan van Si Kiang de enige danseres
die door de zalen doolt waar eertijds was
een blijde rei van schone vrouwen thuis.
Temidden van het puin staat een cypres
die stil in lauwe luchten murmelt, vaag,
van lang vergeten dagen en zijn bladgeruis
doet de zo stille nacht nog stiller zijn.

Uit: J. L. de Belder. Ki Fong, een Chinese suite. Uitg. Colibrant, Lier.

OORLOG en VREDE (3)

Kort voor het tweede congres van de IHEU te Londen in 1957 had de Amerikaanse spoorweg-magnaat Cyrus Eaton op zijn kosten te Pugwash een conferentie van geleerden uit Oost en West bijeen geroepen om de dreiging van de atoomoorlog onder ogen te zien. Dat was voor die tijd een ongehoord initiatief. De militairen en politici beseften ook wel dat men in een doodlopend slop dreigde te geraken. Ieder particulier initiatief kon nieuwe mogelijkheden scheppen. Sindsdien hebben de „Pugwash“-conferenties, ook in andere plaatsen, regelmatig voortgang gevonden. Maar intussen had de Amerikaanse admiraal Strauss ook de vertegenwoordigers van het geestelijk leven opgeroepen het hunne bij te dragen. Wat konden de humanisten doen?

Het tweede internationale congres te Londen in 1957 aanvaardde een resolutie die het bestuur machtigde het initiatief te nemen voor het bijeenroepen van een internationale studieconferentie. De conferentie zou bestaan uit representatieve specialisten van de in aanmerking komende wetenschappen. Zij zouden het gehele terrein van de nationale verdediging en de internationale verhoudingen de revue laten passeren ten einde de problemen te verhelderen en de te nemen beslissingen te formuleren ten behoeve van de publieke opinie. De secretaris van de IHEU, H. J. Blackham, bracht in Londen een kleine commissie bijeen, raadpleegde deskundigen, en legde contact met groepen die al met het vraagstuk bezig waren, zoals de Pugwash-geleerden en de Internationale Commissie van de Wereldraad van Kerken. De voorzitter van deze commissie, Sir Kenneth Grubb, verwachtte een gift van de Ford Foundation, waarmede men in Londen een Instituut voor Strategische Studies wilde stichten. Dit zou het enige instituut van deze soort in Europa worden, dat de leiders van de openbare mening op de hoogte zou houden met de gedachten van hen die politiek maken en beslissingen nemen op het gebied van de defensie.

Op gezag van het dagelijks bestuur van de IHEU begon de secretaris een internationale groep te vormen van representatieve en erkende persoonlijkheden om onder hun auspiciën de voorgenomen studieconferentie te houden. Hij ontwierp een syllabus en Lord Boyd Orr (voormalig directeur van de FAO), Sir Kenneth Grubb (Wereldraad van Kerken), Professor Raymond Aron (hoogleraar in de Sociologie in Parijs) en Dr. Guimar Myrdal (Noors socioloog en functionaris van verschillende internationale organen stemden er mee in hun naam te lenen aan het plan. Uit Sowjet Rusland en Japan kwam geen antwoord, maar Eleanor Roosevelt en Dr. S. L. Mansholt (vice-president van de Europese Gemeenschap) sloten zich bij de initiatiefnemers aan. Een uitgewerkte syllabus, door allen aanvaard, schetste het voorbereidende werk dat gedaan moest worden en de pre-adviezen die voor de conferentie vereist waren. De gedachte was dat in zoveel mogelijk landen groepen van vijf gekwalificeerde personen als adviseurs zouden worden gevormd, tevens om een beroep te doen op bepaalde instellingen voor financiële hulp bij de uitvoering van het programma. In dit verband werden vele nieuwe contacten – ook in Nederland – gelegd.

Verandering van koers

In 1960 besloot echter het dagelijks bestuur, op voorstel van de secretaris en met instemming van het algemeen bestuur, het plan te laten varen. Het was een moeilijke beslissing, maar hij moest genomen worden om de volgende redenen. De situatie was sinds het plan was opgenomen veranderd doordat intussen heel wat studie van de vraagstukken aan de gang was gekomen en het publiek beter was voorgelicht. Bovendien veranderden de strategische en politieke gedachtengangen zo snel dat een conferentie die zulk een grondige voorbereiding vergde, allicht achterhaald zou zijn op het moment dat zij zou worden bijeengeroepen zonder officiële faciliteiten en hulpmiddelen. Voorts bleek het niet mogelijk de deelneming van gekwalificeerde fi-

guren uit de communistische landen te verzekeren. En bovenal ontplooidde het Instituut voor Strategische Studies te Londen, waarbij de secretaris nauw was betrokken, zich snel en legde wereldomvattende contacten. Het scheen op duurzame en regelmatige wijze te kunnen voorzien in de voorlichting van de openbare mening die de studieconferentie naar men hoopte had kunnen geven.

door J. P. van Praag

Terecht of niet, het plan werd opgegeven. Maar niet onze bemoeienis met het probleem. De studie werd naar alle kanten voortgezet, vooral met het oog op de vraag welke nuttige rol humanisten in dit geheel spelen konden. In 1961 besloot het dagelijks bestuur van de IHEU één uiteenzetting op te zetten die moest aangeven in welke richting humanisten op dit terrein de openbare mening konstruktief konden beïnvloeden. Deze uiteenzetting werd in hoofdzaak in Nederland ontworpen en gepubliceerd in Mens en Wereld van 4 augustus 1962 (no. 14). Daarvan schrijft H. J. Blackham in International Humanism:

„De uiteenzetting doet een beroep op de

Eerlijk duurt het langst

Het is met de waarheid als met de striptease. Naakt en wel schiet er te weinig over wat nog boeiend is.

De agent die zijn eigen vrouw bekeurde omdat ze kleedjes klopte na tien, was niet leuk maar belachelijk. Maar de smokkelaar van 't Heike die me vertelde dat hij een fiets „vond“ en woedend was toen ze die 's nachts uit zijn schuur hadden gejat, was groots in z'n aanvechtbare moraal.

Wat dacht u, dat het beeld van „Jacob-Eerlijk“ van weleer nog bewondering kon afdwingen?

Als kinderen konden wij hem al niet navolgen wanneer we uit school komend tussen de middag, de „ouwe paai“ met z'n groentekar tegen de brug ophielpen, terwijl we de warme bietjes onder de cape wegfrommelden als duwloon. „Dank je, jongenheer“, klonk het, en we dachten mild over elkaar.

En juffrouw „Kattekop“ had er geen litten van overgehouden, toen we haar jaren later met huisbezoeken, als gepensioneerde onderwijzeres her-ontdekten in een vriendelijk woninkje in Zuid. Integendeel, onze schoolpesterijtjes waren wijzer door haar verwerkt dan wij toen konden vermoeden. Nu, na jaren, konden we haar bekentenis doen, en het rimpelkatekopje lachte; we hielden opeens van haar. Ze deed er zelf een schepje bovenop, en voor goed vervaagde het beeld dat we eens van haar hadden:

Een ochtend op haar verjaardag, in de vierde klas. 't Was een school in een volksbuurt. Zo na elkaar kwamen haar kinderen binnen en feliciteerden juf. En met bloemen, de een na de ander. Bloemen met potjes. Veelal zelfde bloemen, zelfde potjes. Van kinderen die niet

leden-organisaties om hun eigen weloverwogen bijdrage te leveren aan vrede en veiligheid in de wereld. Zij wijst enige doeltreffende wegen aan waarlangs dat kan gebeuren. Zij zijn bescheiden en nuchter. Het moet gezegd worden dat breed-opgezette verklaringen, blauwdrukken van een betere wereld, studeerkamer-adviezen, en de voorstellen van amateur-ministers van buitenlandse zaken, humanistisch idealisme en realisme onwaardig zijn. Zij kunnen opluchting geven aan werkelijke gevoelens, maar zij kunnen het werkelijke probleem niet raken. – Waarschijnlijk kan een humanistische beweging niet beter doen dan zich op de een of andere manier verbinden met een ruimdenkende groep van specialisten die op dit gebied werkzaam is. Het is een dienst aan de mensheid in deze moeilijke en gevaarlijke tijd zijn leden wakker te houden en te doen nadenken over het probleem, berusting, paniek, goedkope oplossingen en extreme gezichtspunten te bestrijden. Men kan zich licht dood denken op dit onderwerp – er zijn zoveel onzekerheden; of zijn toevlucht zoeken in een illusoire oplossing; of helemaal weigeren de zaak onder het oog te zien. Maar een humanistische beweging kan zijn leden helpen met het probleem te leven, door het klimaat in stand te houden waarin men zoekt naar redelijke oplossingen, met geduld en met hardnekkigheid”.

Tot zover Blackham. Maar is er inderdaad geen radicale oplossing mogelijk? Niet voor enkelingen, maar voor de beweging als geheel? Kan zij niet een radikaal neen laten horen? En als dat in strijd zou zijn met de humanistische democratie, waarom kan de kerk het dan wel. Heeft de Hervormde Kerk in het Herderlijk Schrijven van 31 oktober 1962 zich niet radikaal gekeerd tegen alle gebruik van atoomwapens? Als de Hervormde Kerk dat kan, waarom het Humanistisch Verbond dan niet? Als dat geen gebrek aan durf is, is het dan niet een gebrek aan visie? Hierover zal een volgend artikel moeten handelen.

gewoon zijn thuis te overleggen: „Moe, juf is jarig...“ In een volksbuurt met een markt staan soms rissen bloemen-met-potjes op de grond. Zomaar. Dan ontvouwt zich een wet: juf jarig, géén centen, tòch bloemen.

Eerlijk duurt véél te lang...

Velen worden volwassen met die gedachte. Verdacht volwassen. Of zelfs oud, náár oud.

Zoals opa die 't kamertje verhuurt op zolder. Hij woont gratis – zoals talloze anderen – door een bloedhuur voor de gemeubileerde achterkamer aan jonge mensen. Vier gulden voor 't kamertje boven. En meegaande burens die de huur voor opa wel vangen gelijk met andere huur van hun kamertje boven. En na maanden blijkt dat de goede burens vijf gulden ontvingen. Ja, ja, twintig procent opcenten voor Opa's bovenkamertje.

Hij had toch immers geen krimp?

Nou dan?

Zoiets doet men toch niet, zegt u? Zoiets doen wij wel. U mag protesteren als 't u ongekend voorkomt. Of demonstreren met het beeld van Jacob-Eerlijk.

Maar schrijft u ons ook, wie voorbeelden kent uit eigen ervaring.

Of gelooft u tòch in de naakte waarheid?

d'See-Uyl

Lezingen voor de radio

24 feb. VARA 9.45 uur: H. Bonger: „Niet met gesloten beurzen“

3 maart VARA 9.45 uur: J. P. van Praag: „Onze kinderen en wij“

Bedreigde geestesvrijheid

Merkwaardig, boeiend en tegelijk vreemd en tragisch is het lot van vele sekten in de geschiedenis van landen en godsdiensten. Het sektewezen is een opmerkelijk verschijnsel, dat nog steeds een grondig psychologisch en sociologisch onderzoek vereist om meer klaarheid te scheppen over de achtergronden en oorzaken van dit fenomeen. Het begrip sekte zelf is nog allerm minst duidelijk gedefinieerd. Vertegenwoordigers van officieel erkende kerken, die meest weinig begrip tonen voor de achtergronden van het sektewezen, vergeten al te gemakkelijk, dat ook hun eigen kerk meestal oorspronkelijk als sekte werd beschouwd.

Zo zagen de Romeinse machthebbers het jonge christendom als een Joodse sekte. De oud-gelovigen, die zich in de 17de eeuw van de officiële Russisch-Orthodoxe Kerk afscheidden, werden als een gevaarlijke sekte gebrandmerkt, maar het feit, dat niet zij maar de andere groep de „officiële” kerk werd, houdt verband met allerlei historische en maatschappelijke omstandigheden, die met het geloof als zodanig weinig te maken hebben.

In „Godsdienst en Maatschappij” (pag. 139 e.v.) schrijven dr. W. H. Vermooten en drs. W. de Vries: „Het is sociologisch niet eenvoudig de kenmerken der verschillende sekte-manifestaties aan te geven... Wach en Troeltsch zien in hun selectief karakter het voornaamste kenmerk. De sekte wil een religieuze „elite” zijn, waarbij kwaliteit gaat boven kwantiteit, de houding is radikaal en niet tot compromis geneigd. De hoogste eisen worden gesteld aan de aanhangers in hun verhouding tegenover God, de wereld en de mensen... In het christendom en ook bij de Islam en andere Aziatische godsdiensten ging de sektevorming vaak gepaard met een schisma: een breuk of afscheiding, dikwijls van sociale betekenis en van soms revolutionair karakter. In de rooms-katholieke kerk zijn veel sektarische neigingen opgevangen in de stichting van kloosterorden en binnen het kader der kerk gebleven...”

De officieel erkende kerken en godsdienstige richtingen verwijten de sekten vaak fanatisme, wereldvreemdheid en geboorneerdheid. Vaak terecht, vaak ook ten onrechte. Voor groepen als Quakers, Vrijmetselaars, Mennonieten, Soefibeweging en ook voor het Bahá'igeloof geldt deze kritiek echter allerm minst.

Bedreigde minderheden

Het Bahá'igeloof, dat in de islamitische landen ook weer het stempel „sekte” krijgt opgedrukt is in wezen veel toleranter dan het islamitische milieu waarin het gestalte kreeg.

Het is voorts een opmerkelijk verschijnsel, dat vele na de tweede wereldoorlog onafhankelijk geworden landen in Azië en Afrika, ondanks de door hen verkondigde „progressieve” ideologieën, in wezen vaak een bekrompen en fanatiek nationalisme huldigen, waarvan allerlei minderheden het slachtoffer worden. Men denke aan de houding van het bewind in Ceylon tegenover de Indische Tamils, de druk, die de zich progressief noemende Nasser uitoefent op de Joden, de christelijke Kopten en Armeniërs* en op de Griekse minderheid, welke laatste zich voor een groot deel gedwongen zag Egypte te verlaten. Men denke aan Birma, dat meende het boeddhisme (overigens geheel in strijd met het karakter van deze levensovertuiging) tot staatsgodsdienst te moeten uitroepen. Onlangs werden drie volgelingen van het Bahá'igeloof in Marokko ter dood veroordeeld omdat zij leden waren van, wat men noemt „een geheim genootschap”. (Men schat het totale aantal Bahá'is in Marokko op driehonderd). Men beschuldigde hen ervan een breuk te hebben

veroorzaakt in Marokko's „godsdienstige eenheid,” daar het Bahá'isme „een bedreiging vormt voor de Islam.” Zelfs werd hun Zionisme aangewreven en dit alleen omdat hun centrum toevallig gevestigd is in Haifa. Met het Jodendom heeft het Bahá'isme (evenals met de Islam) alleen het monotheïsme gemeen. De Bahá'is (afgeleid van het Perzische woord Bahá: licht) prediken universele broederschap, tolerantie tussen de rassen en gelijke rechten voor man en vrouw, begrippen, die in vele landen nog onbekend zijn of er althans in de wet geen toepassing vinden.

De Bahá'ileer

Het Bahá'igeloof is in de negentiende eeuw in Perzië ontstaan. De stichter was een jong koopman uit Tabriz, die in 1844 verkondigde, dat God hem had uitverkoren tot de waardigheid van „Bab” (d.w.z. „Poort” nl. der kennis) en evenals Mohammed leerde hij een nieuwe openbaring, die de gehele mensheid zou verenigen en een tijdperk van vrede zou inleiden. Deze Ali Mohammed was een enthousiast prediker, die de Islam op mystieke wijze uitlegde. Hij eiste verbetering van de positie van de vrouw en andere sociale hervormingen. De orthodoxe Islam, na eeuwen van erkenning en consolidatie even conservatief geworden als de meeste erkende godsdienstige groeperingen, zag in dergelijke „nieuwlichters” een dreigend gevaar en de Perzische regering liet hem in 1850 ter dood brengen. Aanhangers van het nieuwe geloof hadden in Perzië en Turkije ernstig van vervolgingen te leiden. Het huidige Bahá'isme kreeg echter vooral gestalte dank zij Bahá'u'lláh één van de discipelen van de Bab, die diens oorspronkelijke leer verruimde tot een universele leer, welke zich tot geheel de mensheid richtte. Het wereldcentrum is een tempel in Haifa. In een groot aantal westerse en oosterse landen bestaan Bahá'icentra, ook in Nederland. Het Bahá'igeloof verkondigt dat de grondslag van alle religies dezelfde is. Het kent geen riten, ceremoniën, sacramenten of liturgische handelingen en evenmin priesters. De „Huizen van Gebed” zijn uitsluitend bedoeld als plaatsen van samenkomst om te luisteren naar heilige teksten. Deze leer is meer praktisch-ethisch dan metafysisch van aard en richt zich tot mensen van alle naties. Op het gebied van onderwijs en sociaal werk zijn de Bahá'is zeer actief. Ook streeft het Bahá'igeloof ernaar de oude religieuze wereldbeschouwingen in overeenstemming te brengen met het wetenschappelijke onderzoek. Aan verschillende islamitische opvattingen over hemel en hel, engelen, geesten en duivels gaf zij een symbolische uitleg. Niet alleen allerlei riten en ceremoniën verwierpt de Bahá'is maar ook askese, slavernij, polygamie en geloofsoorlogen. Men streeft naar een harmonische samenleving van alle rassen en religies. „Gij zijt allen de vruchten van één boom en de bladeren van één tak” zegt Bahá'u'lláh. De Bahá'is zijn voorstanders van een wereldstatenbond, een wereldgerechtshof en een wereldhulptaal. Slechts gebed, meditatie en goede daden leiden volgens hen tot menselijke vervolmaking. Hun leer kan men kwalificeren als universeel, progressief en optimistisch. Evenals de Islam huldigen zij een streng monotheïsme, maar naast Mohammed en Bahá'u'lláh erkennen zij ook Krishna, Boeddha, Zarathoestra, Mozes en Christus als godsgezanten.

Op het ogenblik wordt in het dorpje Langenhain in het Duitse Taunusgebergte een tempel voor Europa gebouwd. Het feit, dat een dergelijke levensbeschouwelijke groepering van geloofsvervolgving heeft te lijden in verschillende landen van het Midden-Oosten (bv. ook in Perzië) is gezien de wereldbeschouwing en

levensstijl van de Bahá'is toch wel een zeer bedenkelijk verschijnsel, vergelijkbaar met het antisemitisme in bepaalde landen. Intussen waagt men van Marokkaanse zijde te verklaren, dat de vonnissen (drie Bahá'is werden ter dood veroordeeld en vijf tot levenslange dwangarbeid) niet in strijd zijn met de „Verklaring van de Rechten van de Mens”, die indertijd door de Ver. Naties werd aanvaard!

„Sekten” als de Bahá'is, die ook in andere religies iets van een Goddelijke waarheid willen zien en die de eenheid van de mensheid stellen boven de eenheid van geloof en natie komen onvermijdelijk in botsing met hen, die staatsbelang en geloofsbelang vereenzelvigen. Het gaat ons hier niet in de eerste plaats om de positie van het Bahá'igeloof. Helaas staat dit voorval in Marokko niet op zichzelf. Het gaat ons om de mentaliteit van de vervolgers (of zij nu Bahá'is, joden, vrijmetselaars, protestanten zoals in Spanje en Colombia, Jehova's Getuigen of politieke tegenstanders zoals in Rusland, vervolgen), een mentaliteit, die in een naar eenheid groeiende wereld, die tolerantie tussen allerlei volken, religies en levensbeschouwingen vereist, een anachronisme is geworden, even verwerpelijk en inhumaan als kortzichtig.

Staat en tolerantie

Ja, óók kortzichtig, Spinoza heeft er reeds op gewezen, dat tolerantie een staatsbelang is. In zijn „Godgeleerd-Staatskundig Vertoog” (Tractatus Theologico-Politicus) verdedigt hij o.i. terecht de stelling, dat de burgers van een staat, willen zij althans geen beesten of automaten worden, onmogelijk afstand kunnen doen van het vermogen om eigen meningen te hebben. Deze mening moet men ook kunnen uiten. „Het ware oogmerk van de Staat is Vrijheid” zegt Spinoza. Woorden en inzichten moeten straffeloos zijn, voorzover zij evenwel geen beroep doen op hartstochten, die de redelijke grondslag van de staat bedreigen. Wel wil Spinoza de vrijheid onthouden aan intolerante groepen, die zelf als vervolgers van andersdenkenden willen optreden. Deze groepen zouden immers de staatsmacht kunnen usurperen en daardoor de op redelijke grondslag gebouwde democratie tot een intolerante staat kunnen maken.

Eenzelfde standpunt heeft in onze dagen prof. mr. G. van den Bergh verdedigd t.a.v. totalitaire politieke groeperingen zoals communisten en nationaal-socialisten, die van de vrijheden van de democratie gebruik zouden kunnen maken om deze democratie omver te werpen.**

Intussen toont het gebeuren in Marokko, maar ook elders ons, dat de tolerantie in deze wereld een nog immer bedreigd geestesgoed is. (Ook de persvrijheid is in vele landen nog nauwelijks gerealiseerd en niet alleen achter het IJzeren Gordijn! Vorig jaar deed de directeur van het „International Press Institute” een felle aanval op de regeringen van verschillende Afrikaanse staten – waaronder ook Zuid-Afrika – op Pakistan en Indonesië, waar geen mogelijkheid is tot vrije kritiek).

Een oude illusie

Nog steeds koesteren velen, bewust of onbewust, de illusie, dat individuen, met of zonder dwang, verenigd kunnen worden door hun één levenspatroon, één geloofsovertuiging, één politiek systeem op te leggen. Niet alleen het sektewezen, de hele mensheidsgeschiedenis is er om het tegendeel van deze illusoire gedachte te bewijzen. Karakter en aanleg van mensen vertonen een bonte verscheidenheid en óók hun levensovertuigingen. En juist hieraan danken wij de rijke veelzijdigheid van ons cultuurbesit. Maar ook dit inzicht betreffende de pluraliteit van de samenleving is de vrucht van een cultuurontwikkeling van eeuwen. Een democratische gemeenschap komt niet in enkele dagen tot stand. Vele volken staan nu nog

(vervolg op pagina 11)

Mededelingen

VOOR ONZE LEDEN

Zo zag het Verbond er in 1962 uit

De jaren 1961 en 1962 zijn in het algemeen voor het Humanistisch Verbond vruchtbaar geweest. In vele opzichten is zijn positie verstevigd. Het heeft zijn eigen plaats ingenomen en verricht op die plaats nuttig werk, dat echter, ook bij de leden, nog veel te weinig bekendheid geniet. Daarom is kennismaking van een jaarverslag, hoewel misschien niet boeiend, toch wel zeer verhelderend.

Met deze woorden begint het jaarverslag, dat aan het congres zal worden voorgelegd. Omdat het twee jaar geleden is, dat het congres bijeen kwam, wordt er een verslag over 2 jaar gegeven. Hieronder willen we enkele grepen doen over de zaken die in 1962 tot stand kwamen.

Het ledental

De ontwikkeling van het ledental is nog steeds niet bevredigend. De vraag rijst of hetgeen tijd wordt hieraan weer eens nadrukkelijk aandacht te besteden. De doorbraak naar brede buitenkerkelijke kringen blijft voor vele komende jaren de belangrijkste taak. Het zal zeker niet eenvoudig zijn de weerstand tegen organisatie en de vele vooroordelen tegen humanistische vormgeving in deze kring te doorbreken; dat leert de ervaring. Naar de andere kant wijzen vele verschijnselen toch ook op een onmiskenbare sympathie voor het humanistisch streven; men denke aan de Luisterkring, de handtekeningactie van het Thuisfront en het aanvankelijk succes van de mogelijkheid om (tijdelijk) sympathisant te worden van het Verbond. In de eerste periode kwamen een 1200 aanmeldingen binnen.

Eind 1962 bedroeg het ledental 11.573, hetgeen slechts een kleine stijging betekende tegenover het voorgaande jaar. Er werden 866 nieuwe leden ingeschreven, maar door vertrek, overlijden en bedanken 823 afgevoerd.

Een onderzoek naar de leeftijdsopbouw en de vergelijking met de uit 1955 beschikbare cijfers leerde, dat de neiging zich op jongere leeftijd aan te melden is afgenomen. Daar staat tegenover dat meer jongeren dan vroeger bereid zijn allerlei functies te vervullen.

Naar de reden van bedanken vindt een enquête plaats. Hoewel de ontvangen gegevens nog niet zijn bewerkt, schijnt de voornaamste reden te liggen in het gebrek aan contact. Dat hieraan door uitbreiding van het contactbezoek veel kan worden gedaan, staat wel vast.

De gemeenschappen

Het aantal verminderde van 83 tot 81, doordat twee kleine gemeenschappen, t.w. Kanaalstreek en Terschelling opgeheven moesten worden. Het geringe aantal leden, resp. 14 en 10 en de verspreiding over een groot gebied liet geen enkele gemeenschapsactiviteit toe. De betreffende leden werden of algemene leden of sloten zich aan bij een naburige gemeenschap.

De bestaande werkgroepen in Castricum, Delfzijl, Dokkum (nieuwe naam Noordoost Friesland), Emmeloord, Hoek van Holland, Ridderkerk/Slikkerveer en Zierikzee bleven bestaan en ontplooiden in meerdere of mindere mate activiteiten. Nieuwe contacten werden gelegd in Epe, Franeker en Purmerend.

In de meeste gemeenschappen neemt de bijeenkomst met een inleider, hetzij op de zondagmorgen of -middag, hetzij op een doordeweekse avond, nog steeds een belangrijke plaats in. Een uitbreiding van de werkzaamheden vindt echter eveneens plaats, niet alleen door het vormen van gespreksgroepen, maar ook door het beleggen van bijeenkomsten met een bijzonder karakter, forums met andersdenkenden, wijkavonden en huiskamerbijeenkomsten met jongeren.

Enkele bijzondere bijeenkomsten in verschillende gemeenschappen verdienen afzonderlijke vermelding, zoals de herdenking voor de slachtoffers van de spoorwegramp in Utrecht, een forumavond in Enschede met humanisten van verschillende politieke overtuiging aan de vooravond van de verkiezingen voor de Provinciale Staten, een aantal goedgeslaagde herdenkingen ter gelegenheid van de 4e mei, waarbij die in Utrecht gememoreerd dient te worden, omdat hierbij materiële en morele steun van het gemeentebestuur werd ondervonden. Een verheugend feit was ook de totstandkoming van een eigen gebouwtje in de mijnstreek.

Er was een toename te constateren van vrouwengroepen, die daarbij allerlei werkzaamheden ter hand nemen, zoals b.v. bejaarden- en ziekenbezoek. De oprichting van een toneelgroep in Haarlem en een cabaretgroep in Hilversum, mag eveneens vermeld worden.

Tal van gemeenschappen werkten mee aan de plaatselijke collectes voor Humanitas en het Thuisfront, terwijl ook de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme enige malen een beroep deed op grote en middelgrote gemeenschappen.

Het contactbezoek ging door en onderging enige uitbreiding, zodat aan het eind van het jaar in de helft van de gemeenschappen dit een plaats innam. In 40 gemeenschappen werkten thans geestelijke raadslieden met hun medewerkers.

Er valt een duidelijke toeneming te constateren ten aanzien van het deelnemen aan plaatselijke gebeurtenissen en werkzaamheden, die met de naam „maatschappelijke opbouw” worden aangeduid. In samenwerking met andere organisaties worden initiatieven ondernomen, zoals bij de bouw van bejaardentehuizen, het besturen van bibliotheken, jeugd- en wijkwerk.

De werkzaamheden voor het Centrum voor Humanistische Vorming hebben in de meeste gemeenschappen nog geen grote omvang aangenomen, enkele uitzonderingen daargelaten. Tot nu toe heeft men zich vrijwel beperkt tot bekendmaking via de gemeenschapsorganen, of, maar dit is een uitzondering, tot het houden van informatieve bijeenkomsten. Ongetwijfeld zal dit het volgende jaar veel meer aandacht verlangen.

Beter contact tussen gemeenschappen en gewesten en hoofdbestuur werd bevorderd door regionale conferenties. Toch blijft het vraagstuk van de interne communicatie de voortdurende aandacht vragen.

De gewesten en federaties

Het aantal onderging geen wijziging, n.l. 12 gewesten en de 2 federaties Amsterdam en Den Haag. In verschillende gewesten is een duidelijke vooruitgang te constateren t.a.v. het contact met

de gemeenschappen. Er waren de gebruikelijke studie- en familiedagen, Drente had een familie-weekeinde in Havelte, evenals Zeeland. In Limburg waren op een gewestelijke bijeenkomst ook een aantal Duitse geestverwanten aanwezig.

De landdag op Hemelvaartsdag was deze keer in Driebergen, georganiseerd door Utrecht/Het Gooi. Hoewel het weer niet meewerkte, was de opkomst zeer bevredigend met een kleine 400 deelnemers, die genoten hebben van een aantal interessante excursies en een goed programma van voordracht en zang, terwijl als spreker optrad ons H.B.-lid Prof. Dr. B. W. Schaper.

Een speciale bijeenkomst voor de besturen van de gewesten en grote gemeenschappen vond plaats op 3 november in Utrecht, waar het Centrum voor Humanistische Vorming ter sprake kwam.

Publiciteit

Als periodieken van het Verbond verschenen als vroeger „Mens en Wereld” (veertiendaags), „Het Woord van de Week” (wekelijks), „Kader” (voor Verbondsfunctionarissen, 5 maal) en „In en Om het H.V.” („Mededelingen voor onze leden, 7 maal). Daarnaast verscheen voor de eerste maal een mededelingenblaadje, speciaal voor de sympathisanten. Algemeen werd betreurd, dat de gezondheidstoestand van de heer C. H. Schonk het hem onmogelijk maakte de rubriek „Daar zit ik mee” in „Mens en Wereld” voort te zetten.

De Radio-Commissie verzorgde ook dit jaar de regelmatige uitzendingen voor de V.A.R.A. en Wereldomroep. In het midden van het jaar trad t.a.v. de uitzendingen voor de A.V.R.O. stagnatie op, maar inmiddels zijn de moeilijkheden opgelost, zodat deze uitzendingen maandelijks weer plaats vinden.

De Commissie-Scholten, die de regering zal adviseren t.a.v. het radio- en televisiebestel, kwam in 1962 nog niet klaar met haar rapport. Dat was voor de Staatssecretaris van O. K. en W. aanleiding om voorshands niet te voldoen aan een formeel verzoek van het Verbond om het Televisiebesluit 1956 in diër voege te wijzigen, dat naast kerkgenootschappen ook genootschappen op geestelijke grondslag (als het H.V.) televisie-zendtijd zouden kunnen krijgen.

Van de brochure „De dag ligt nog voor ons” verscheen een tweede druk, van „Beginsel en doel van het Humanistisch Verbond” de achtste. Van een toespraak van Dr. J. P. van Praag „Wat is eigenlijk humanisme?” werden overdrukken gemaakt. Bij de uitgeverij De Bussy kwam een boek uit „Rede en religie in het humanisme”. Evenals in voorgaande jaren verscheen de kalender.

De jaarlijkse persconferentie werd 4 oktober gehouden, de dag waarop het Centrum voor Humanistische Vorming gesticht werd en het spreekt vanzelf, dat het vormingsonderwijs de hoofdschotel vormde. Daarnaast kwam aan de orde de doelstelling van de openbare (algemene) school en de verhouding tot de Hervormde Kerk in deze zaak.

Naast de vaste rubrieken met nieuws uit de humanistische beweging in „De Gelderlander” en „Het Parool” wordt thans ook in „Het Vrije Volk” ruimte gelaten voor de humanistische visie. Over het internationale congres in Oslo werden door een aantal dagbladen berichten opgenomen.

Socrates

Aan het einde van het jaar was de Sociaal-Pedagogische Sectie bijna gereed met haar eerste rapport over de geestelijke vorming van jongeren. De negende jaargang van „Rekenschap” gaf in zijn vier nummers weer een aantal belangrijke studies, inleidingen op gehouden landdagen en boekbesprekingen. De redactie bleef ongewijzigd.

De Zomerschool, ditmaal in Woudschoten, trok een redelijk aantal deelnemers. De Stichting organiseerde twee landdagen, beide te Overschie, (vervolg op pagina 8)

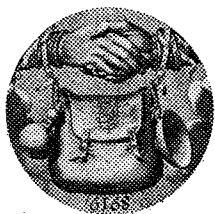
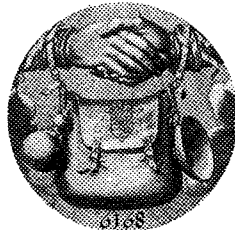
Aan de contribuanten van het steunfonds

Hierbij heb ik het genoegen u het *financieel overzicht over 1962* aan te bieden, met dank voor de steun in dat jaar van u ondervonden.

Binnengekomen giften	f 89.502,86	
Rente over 1961	„ 724,59	+
	f 90.227,45	
Saldo van 1961	„ 23.087,13	+
	f 113.314,58	
Kosten:		
Secretariaat, bank, giro enz.	f 291,10	
Propaganda	„ 6.058,33	+
	f 6.349,43	
	f 6.349,43	—
	f 106.965,15	
Overgemaakt aan Humanistisch Verbond	„ 75.000,00	—
Saldo per 31 december 1962	f 31.965,15	

De financiële administratie staat onder controle van het accountantskantoor Koppenberg, König en Swart te Amsterdam. Van het saldo per 31-12-'62 blijft f 25.000,— gereserveerd voor de kosten van het praktische werk van het Humanistisch Verbond in het eerste kwartaal 1963. Ook in 1962 bleven de uitgaven van het Steunfonds laag; zij bedroegen slechts 7 % van het bedrag aan binnengekomen giften.

De secretaris-penningmeester van de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme, P. A. Pols

Dank zij een grote krachtsinspanning heeft het Humanistisch Verbond in korte tijd een wijdvertakt apparaat voor geestelijke hulp opgebouwd. Onder leiding van een aantal beroepskrachten zijn meer dan driehonderd vrijwilligers werkzaam. Laatstgenoemden stellen belangeloos hun tijd en energie ter beschikking van meer dan vierduizend hulpzoekenden per jaar.

Het Steunfonds kon de uit dit werk voortvloeiende kosten in 1962 geheel luit de vrijwillige bijdragen bestrijden.

Rotterdam heeft zijn eerste R.G.R. (regionaal geestelijk raadsman) in volledige dienst.

Verantwoorde leiding aan het groeiende korps vrijwillige geestelijke raadslieden vereist aanstelling van meer beroepskrachten in de grote bevolkingscentra.

Fragmenten uit jaarverslag 1962

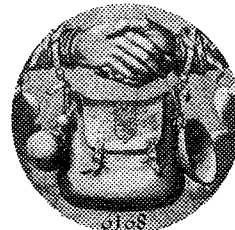
Geestelijke raadslieden verleenden op verzoek van de Nederlandse Spoorwegen en het Utrechts Gemeentebestuur — tezamen met enkele priesters en predikanten — geestelijke bijstand aan nabestaanden, die de slachtoffers van de spoorwegramp bij Harmelen moesten identificeren.

Het aantal actieve medewerkers in de plaatselijke geestelijke verzorging was circa 320. In dit aantal zijn niet de zieken- en bejaardenbezoekers opgenomen.

De wijk van één contactpersoon omvat 10 à 20 adressen, die elk gemiddeld tweemaal per jaar worden bezocht.

...neemt de belangstelling voor de geestelijke verzorging ten behoeve van buitenkerkelijken toe; met name het plaatselijk werk wordt van kerkelijke zijde — meer dan voorheen — gewaardeerd. Deze belangstelling en waardering vragen van onze vrijwilligers haast nog meer toewijding...

...werkten er in 1962 100 ziekenbezoekers en 55 bejaardenbezoekers. In enkele gevallen waren dit dezelfde personen of contactpersonen. De ziekenbezoekers brachten thuis 650 bezoeken aan 150 personen, terwijl er in ziekeninrichtingen 250 personen werden bezocht — in totaal 1000 bezoeken. 200 bejaarden werden bezocht via 800 bezoeken...

Praktisch humanisme had voor mij allerlei betekenissen; de verbondenheid met de praktische levenshouding, de houding bij het hulpbieden aan anderen, de toepassing van de theorie in de praktijk.

Praktisch humanisme blijkt echter een nog veel praktischer zaak te zijn, zo praktisch, dat zelfs met gewoon geld de zaak voortgeholpen moet worden.

Het zij zo.

Waarom zouden wij dan ook niet een keer met geld goed maken, waar woorden te kort schieten?

DR. L. VAN GELDER

Van het begin af is de geestelijke steun aan de mens, die in moeilijkheden is geraakt, een der belangrijkste taken geweest, die het H.V. werden gesteld. Niet maatschappelijke hulp voor buitenkerkelijken, maar menselijke hulp voor ongodsdienstige medemens. Om dit werk kundig te doen — idealisme is niet de enige waarborg voor succes — was geld nodig en dat geld kon er pas komen als er steun gegeven kon worden. Uit deze cirkel kan men lange tijd niet uitkomen, maar enkele jaren geleden is de ring doorbroken en het werk komt op gang, omdat de bijdragen op gang kwamen. Ik zeg op gang, maar er is nog veel nodig, bijzonder veel zelfs en daarom begrijpt u wat deze regels bedoelen.

DR. H. BONGER

Praktisch humanisme. Dat is het bijstaan van de mens in zijn levenssituatie, in diens grote en kleine problemen. Dat is wat de bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden doen en de geestelijke raadslieden; dat is ook het zoeken van contact met de buitenkerkelijken in de snel groeiende nieuwe wijken in de grote steden of in de arbeiderskampen en de contractpensions voor gerepatrieerden. In de gevangissen zien velen uit naar een blijk van medeleven. Helaas lang niet iedere zieke of bejaarde krijgt „vanzelf” bezoek. Praktisch humanisme wil leemten opvullen, waar anders leegten dreigen te ontstaan. Praktisch humanisme betekent het kweken van de humanistische levensgemeenschap. Een ieder heeft aan dat medemenselijke contact op zijn tijd behoefte. Door de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme te steunen helpt U deze activiteiten mogelijk maken.

MR. DR. H. J. ROETHOF

„Zalig (driemaal) is hij, die geeft wat hij heeft zich rijk voelt daarbij.”

Deze zedekundige waarheid heb ik in liedvorm geleerd op te jeugdige leeftijd. Ik vond het toen veel zaliger te ontvangen dan te geven.

Maar dat verandert met de jaren. Later blijkt dat geven heel prettig kan zijn, als er tenminste sympathieke personen en instellingen in het geding zijn.

Onze landgenoten moeten vroeger wel eens gedacht hebben, dat de armen geschapen waren om de rijken in de gelegenheid te stellen weldadigheid te beoefenen. Dit standpunt is, meen ik, thans verlaten.

Het Humanistische Steunfonds heeft tenminste een heel ander doel. Maar het bij-effect is een zekere innerlijke warmte, die men desgewenst zalig kan noemen.

Door het storten van een milde gift voor het Steunfonds kan dus zelfs een humanist zalig worden.

Een ongedacht resultaat!

Probeer het eens.

H. H.

Het telefoontje

Na zevenen probeerde ik het, maar de lijn was bezet.

Iedereen wil tegenwoordig zuinig telefoneren, of nog méér zeggen voor hetzelfde geld. Meestal laat ik dan m'n zontje draaien tot-ie beet heeft.

„Toe jô... 0... 6... 7..., hij werkt al voor ik ben uitgeteld.

Als hij wat getallen heeft geprikt blijft hij opeens bewegingloos met z'n oor aan de microfoon als 't hondje van His Masters Voice:

„Pap kom es, moet je horen”, zegt hij geheimzinnig, „er ligt iemand aan de andere kant.”

Bij hem ligt nu eenmaal ieder en alles, zichtbaar of onzichtbaar. Dat heeft hij zich ingedacht vanaf z'n prille jeugd. Enfin, ik neem de hoorn:

„... dan zou ik er geen doekies omwinden Jaantje, die vent is een verkapte bedelmonnik! Hij loert op spaarduitjes en jouw leven gaat kapot! Als ik jou was...”

Ik legde discreet de hoorn neer. Er is ergens een aanwijzing dat telefoongesprekken niet mogen worden afgeluisterd.

„Hè?... nee..., ik weet niet”, deed ik vaag tegen de jongen, die me vragend aankeek. In gedachte draaide ik het nummer. Had nu meteen beet:

„Dag Bas. Eerst even een vraag. Wat is eigenlijk een verkapte bedelmonnik?”

„Bel je me daarvoor op?”, klonk het.

„Nee..., eigenlijk niet. Het Steunfonds, weet je. Maar die bedelmonnik...”

„Dat ben jij, ten voeten uit. Dat Steunfonds bedelt maar dóór...”

„Dorp of geen dorp..., ja Bas. Maar...”

„Wát zei je?”, vroeg de telefoon.

„Niks Bas. Maar eisen wij spaarduitjes als we bedelmonniken zijn? Moet bij ons iemand kapot gaan?”

De telefoon kraakte: „...niet duidelijk. Zeg je oppotten? Dat doen jullie toch niet? Stijgen jullie? Hoe is de stand van twee-en-zestig?”

„Bijna een ton, Basje. Precies: negentigduizendtweehonderd en...”

„Verdraaid! Zie je wel, tóch bedelmonniken. Da's vakwerk!”

„Niet schelden, Bastiaan. Je moet wat schrijven voor ons Steunfonds. We moeten dit jaar wéér de boer op met...”

„Met de bedelzak bedoel je. De Geuzen waren schooiers. Jullie zijn 't ook... Een idéé! Hoeveel woorden wil je?”

„Niet spotten Bas. Eén ton voor 't nieuwe jaar; grote genade er moet méér zijn. Ik smeek je, wees ernstig!”

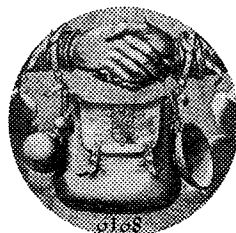
„Smeekschrift..., bedelzak...”

„Zeur niet, ik heb 't. Wacht je beurt maar af.”

Hij had de hoorn neergelegd. Twee dagen later kwam z'n tekst, versierd met plaatjes en al. Zal ons gedegen Steunfonds met dit frivole woordenspel de humanistische harten opnieuw ontdoeien?

't Gaat om die eerste sprong naar de honderdduizend. En méér...!

Ik geloof dat ik wat ziek ben. Tot de eerste ronde binnen is.

Een humanist sympathisant
Had juist zijn zorgen aan de kant
Toen hem zijn vrouw zei: „Wees niet honds,
Stort eens een tientje in dat Fonds”.
„Top”, zei de man, „dat lijkt me 't beste:
Dat Fonds moet geld; en ik geen nesten!”

Zijn buurman – een beschoft persoon –
Vond dit besluit maar héél gewoon;
„Ik geef van 't loon waar ik voor werk
Een tiende penning aan de Kerk,
En zonder pijn. Want al die lasten
Haal ik weer in als ik moet vasten.”

U weet dus nu waar het om gaat:
Eén simpele humane daad.
Uw giro op zes - één - zes - acht
En d'hopeloze krijgt weer kracht.
Alleen: geef ééns; niet zonder end,
Maak van Uzelf geen Fonds-patiënt!

(Want de moraal van deze tip:
Het Fonds wil eieren..., géén kip!)

d'See-Uyl

Smeekschrift

Als wij eens géén Marga van Parma hadden gehad in de geschiedenis. De scheldnaam Geus (= schooier) zou nimmer roemvoller zijn geweest. De poorten van de bezette steden waren moeizamer geopend.

Deze Marga beloofde niets...

Dank zei dat werd veel volbracht door „Hollands' meest „innemende” schooiers bij uitnemendheid: Bevrijding van het juk der Inquisitie.

Geuzenpenning en bedelzak werden symbolen die de harten openden der onderdrukten.

Bij de oprichting van het Humanistisch Verbond kregen we nog geen doeltreffende scheldnaam. Het later gegeven etiket „beminlijke heidenen” was véél te mild. Gelukkig zei een belangrijk iemand bijtijds dat humanistische geestelijke verzorging „stenen voor brood” betekende. En van stonde af aan ging het bergopwaarts met die stenen.

Aan de top waren de top-raadslieden.

„Wat doen die toch?”, vroegen de nieuwelingen zich af.

„Raadslieden aantrekken, natuurlijk!”, zeiden de ingewijden.

Steen voor steen kwamen ze. Voor arbeiderskampen, ziekenhuizen, sanatoria, strafgestichten, kazernes. De stenen spreken!

En de top trok maar dóór. Stenen voor bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden,

huwelijksbureaus, telefonische hulpdiensten, uitvaardiensten, emigranten, jeugdmigratie, studenten...

Stop!

Onder aan die berg staat het Steunfonds voor Praktisch Humanisme. Dat zorgt voor de specie om de stenen te metselen tot een bouwwerk. f 55.000 in 1960 – f 74.000 in 1961 – f 90.000 in 1962 met ruim zeven-duizend contribuanten.

De Geuzen van Marga waren schooiers en droegen de bedelzak.

De humanisten schooiëren en hanteren de bedelzak.

Uw specie voor de stenen hebben wij broodnodig. Vandaar ons devies:

„Draag nu uw steentje bij, er wordt op u gewacht.

Voor Steunfonds – Amersfoort: giro zes één ze acht.”

BASTIAAN

Stenen voor brood

IN EEN NOTEDOP

Ongeveer tachtig gemeenschappen hebben vijfenveertig plaatselijke geestelijke raadslieden, en driehonderd medewerkers.

Vijftien geestelijke raadslieden zijn beschikbaar voor leiding bij uitvaardiensten.

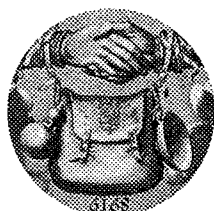
Diverse ziekenhuizen en sanatoria beschikken over tientallen ziekenbezoekers.

Circa dertig arbeidersverblijven worden bezocht door geestelijke raadslieden.

In de strafgestichten van Justitie staan vieren-vijftig geestelijke raadslieden ter beschikking van gedetineerden.

Bijdragen in de eerste dagen van januari 1963:

2-1-1963	f 755,40
3-1-1963	„ 614,50
4-1-1963	„ 199,75
5-1-1963	„ 190,00
7-1-1963	„ 454,50
8-1-1963	„ 388,24
9-1-1963	„ 729,78
10-1-1963	„ 279,50

Dit totaal van f 3.611.67 stuurden 260 contribuanten eigener beweging!

Hartelijk dank voor deze nieuwjaarswens en dit begin van de f 100.000,-.

Wees humanist; wees méér, wees zó humaan,
dat ge nooit andren in de kou laat staan.

(slot van pagina 5)

één over de onderwerpen van het derde internationale congres en één over het vormingsonderwijs.

Geestelijke verzorging

In meer gemeenschappen kwamen plaatselijk geestelijke raadslieden, terwijl daarnaast ook meer contactpersonen optraden. Regelmatig vonden met deze medewerkers besprekingen plaats. Aan dienstbetoon bij uitvaart wordt thans in drie gewesten aandacht besteed.

Het is de indruk dat ook van kerkelijke zijde, meer dan voorheen, de geestelijke verzorging voor de buitenkerkelijken gewaardeerd wordt. Dit is eveneens het geval bij het zieken- en bejaardenbezoek.

Het werk in de arbeiderskampen nam dank zij de gunstige conjunctuur in omvang af. In het Delta-gebied waren onder leiding van een raadsman in volledige dienst 8 vrijwilligers werkzaam.

Contacten met gedetineerden bleven in dezelfde omvang als voorheen bestaan. Het werk hier ondervindt nog steeds de nodige tegenwerking.

Als verheugend feit mag geconstateerd worden, dat dank zij de toegenomen inkomsten van de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme een raadsman voor de geestelijke verzorging in het Maasmondgebied in volledige dienst kon worden aangesteld, welke begin 1963 met zijn werkzaamheden zal beginnen.

Humanistische Vorming

De aanneming van het amendement Kleywegt bij de behandeling van de Mammoetwet door de Tweede Kamer maakt het aannemelijk, dat binnen afzienbare tijd het H.V. zich voor de taak gesteld zal zien op de openbare scholen voor voortgezet onderwijs, waar een voldoende aantal ouders de wens daartoe te kennen geeft, humanistisch vormingsonderwijs te geven. Het spreekt vanzelf dat reeds vroegtijdig begonnen is met de voorbereidende werkzaamheden, zoals de opleiding op kleine schaal van een aantal vormingsleiders.

Aangezien het noodzakelijk bleek om de ouders van leerlingen van openbare scholen, die dit onderwijs voor hun kinderen van belang achten, te verenigen en daardoor tevens de middelen bijeen te brengen om aan deze taak uitvoering te geven, werd in oktober het Centrum voor Humanistische Vorming opgericht. Het telde tegen het einde van het jaar ruim 2000 leden.

Een werkgroep is in voorbereiding die tot taak zal hebben de praktische uitwerking van de methodiek voor het vormingsonderwijs, de voor-

bereiding van richtlijnen voor docenten en eventuele leermiddelen, en voorts zal onderzoeken welke mogelijkheden voor dit onderwijs in en buiten schoolverband aangegrepen kunnen worden vóór de invoering van de Mammoetwet.

Buitenwerk

Een zeilkamp voor volwassenen werd georganiseerd, twee tentenkampen voor jongeren en een kinderkamp. Op „De Ark” waren gedurende het grootste deel van het seizoen de vakantieweken goed bezet, evenals enkele bejaardenkampen.

Overheid

Het ontwerp van Wet Premie Kerkenbouw, kwam in 1962 in openbare behandeling. Daarbij werd een amendement-Scheps aangenomen, waarbij ook voor bezinningsgebouwen een regeling bij de wet verkregen werd. Ook de Mammoetwet kwam dit jaar in de Tweede Kamer in behandeling, waarbij de vraag van het vormingsonderwijs ter sprake kwam.

Humanistische Organisaties

De gebruikelijke contacten met de zusterorganisaties werden onderhouden. Voor de International Humanist and Ethical Union was 1962 een belangrijk jaar door het congres in Oslo, waarbij de voorbereiding een grote hoeveelheid arbeid van de Nederlandse staf vereiste.

In samenwerking met het Humanistisch Thuisfront begon in juni een opleidingscursus voor geestelijke raadslieden.

Diversen

De reeks gesprekken tussen een aantal vooraanstaande protestantse christenen en humanisten vonden een voorlopige afsluiting. Het moderamen van de Raad voor de Zaken van Kerk en School van de Hervormde Kerk kon van de Synode geen machtiging krijgen om de publicatie van het in gemeenschappelijk overleg opgestelde rapport over de doelstelling van de algemene school voor zijn medeverantwoordelijkheid te nemen. Verwacht mag worden, dat het rapport nochtans binnenkort gepubliceerd zal worden.

Het Hoofdbestuur liet zich vertegenwoordigen op jaarvergaderingen en congressen van de Federatie Ankerclubhuiswerk, N.V.V., Volksonderwijs, H.W.G., Studentenvereniging Socrates, het N.O.V. en voorts bij de opening van de dependance van het Kinderhuis Ellinchem en een clubgebouw van het Ankerclubhuiswerk in Hollandseveld. Het was verder vertegenwoordigd bij het 10-jarig bestaan van het Belgische Humanistisch Verbond.

In het slotwoord wordt geconstateerd, dat ondanks de indrukwekkende hoeveelheid arbeid

die verricht werd toch de noodzakelijke uitbreiding een vergroting van het aantal medewerkers blijft vragen. Daarnaast zijn scholing, kadervorming, verbeterde communicatie, wetenschappelijke verdieping en bezinning op de taak en plaats van het moderne humanisme meer dan ooit nodig. Slechts dan is het mogelijk de verkregen plaats te behouden en vorm te geven aan de opdracht, een geestelijk tehuis te zijn voor de buitenkerkelijken in Nederland.

Voor hen, die hun vakantieplannen reeds maken, hieronder een overzicht van datgene, wat in 1963 wordt georganiseerd.

1 Bejaardenweken in „De Ark”

Gezien de bijzonder geslaagde weken in dit jaar worden in 1963 4 bejaardenweken gehouden en wel:

van 11–25 mei en
van 14–28 september

De prijs bedraagt f 38,50 per week, terwijl elke gast recht heeft op 1 consumptiekaart van 21 consumpties voor f 3,50. Leiding nog niet bekend.

2 Paas-week-end op „De Ark”

Van donderdagavond 11 april t/m maandagavond 15 april het gebruikelijke paas-week-end. Prijs f 34,50 voor volwassenen, f 26,- voor kinderen van 6 t/m 10 jaar en f 17,25 voor kinderen van 0 t/ 5 jaar.

3 Vakantie op „De Ark”

Nog wel heel ver van ons af, maar thans reeds de mededeling, dat de prijzen voor 1963 ongewijzigd zijn. Vooral zij, die in het volle seizoen, d.w.z. juli/augustus in Nunspeet willen zijn, adviseren wij tijdig hun plannen gereed te maken en hun vakantie te bespreken.

U weet het: Leden van het Verbond ontvangen 10 % reductie op de pensionprijzen (alleen voor zichzelf).

4 Zomerkampen voor de jeugd

De buitenwerkcommissie van het Humanistisch Verbond organiseert in 1963 de volgende kampen:

a. *Kinderkamp 10–13 jaar* te Elspeet in „de Korenbloem”, en wel van 20–27 juli.

Prijs: f 42,- incl. f 2,- zakgeld.

Opgeven bij de leiding, de heer en mevrouw J. Weggelaar, Erasmusgracht 23-III, Amsterdam. Tel. 020 – 8 39 19.

b. *Jongerenkamp 13–15 jaar* te Beek (Gem. Bergh), bij Zeddam van 3–13 augustus en van 14 tot 24 augustus.

Het eerste kamp staat onder leiding van de heer P. van Soelen (Bilthoven); het tweede onder leiding van de heer en mevrouw E. R. Veuger (Zaandam).

De prijs bedraagt f 50,- per 10 dagen.

Opgave van deze kampen bij mevrouw E. Plettenberg-Sweid, Saffierstraat 76-I, Amsterdam. Tel. 020 – 73 83 69.

c. *Een zeekamp voor 13–15-jarigen is in voorbereiding.*

d. Bij voldoende deelname is er van 17–31 juli een *trektocht* voor 16–17-jarigen naar Luxemburg.

De prijs is geraamd op ± f 90,- voor 14 dagen. (Max. aantal deelnemers is 12).

De leiding wordt nog nader bekend gemaakt. Opgave hiervoor bij mevrouw E. Plettenberg-Sweid, Saffierstraat 76-I, Amsterdam. Telefoon 020 – 73 83 69.

Abonneert u op „Het Woord van de Week” het orgaan van de „Humanistische Luisterkring”.

Het abonnementsgeld bedraagt f 4,— per jaar.

Administratie Oudegracht 152, Utrecht, Postgiro 58.

PERSONALIA

Een zeer groot verlies trof ons door het plotselinge overlijden op 31 januari van onze voorzitter de heer H. Jonker in de ouderdom van 62 jaar. Reeds jaren was hij bestuurslid van de gemeenschap Sneek, eerst als secretaris, later als voorzitter.

Een harde werker, die wist wat hij wilde en niet eerder rustte voor dat hij zijn doel bereikt had. Wanneer hij ergens zijn schouders onder zette, was er reeds een sterke fundering. Voor het verder bouwen riep hij dan de hulp van zijn mede-bestuurders in, of deed het zelf. Hij was geen onbekende op de gewestelijke verga-

deringen en menigmaal had een congres van het H.V. hem onder zijn bezoekers.

Hij was de spil waar alles om draaide. Buiten zijn functie als voorzitter van de gemeenschap was hij ook nog bestuurder van vele andere plaatselijke verenigingen, o.a. Humanitas.

Voor zijn kinderen en kleinkinderen is zijn heengaan een groot verdriet. Reeds verheugde hij zich in het vooruitzicht van zijn pensionering om geheel vrij te zijn en nog veel meer te kunnen doen.

Aan een werkzaam leven is te vroeg een einde gekomen.

De secretaris C. Kan

Herman Bouber

Een werkelijk brok volkstoneel is, tegelijk met Herman Bouber, verleden tijd geworden.

En een groot idealist, gehonoreerd met de liefde van enige generaties, is niet meer. Hij is nu „herinnering”.

Onverbreeklijk tot aan zijn dood heeft zijn lieve vrouw Aaf, hem verstandelijk en liefdevol verpleegd en bijgestaan. En aan háár kunnen we onze trouw aan hem en zijn idealen, blijven vervullen.

„Nee jongetje, dat leg je er véél te dik op. Gewoon doen, niet spelen. Zo'n man schreeuwt niet. Jij maakt er een blaffer van. Als 'ie z'n stem vergroot, is dat alleen maar omdat 'ie z'n verdriet niet de baas kan. Meer ingehouden.”

En dan deed 'ie 't voor. En zo puur menselijk, dat er een brok van in je keel schoot, stond daar dan ineens de figuur die hij bedoelde. Ja, een goed regisseur was hij ook.

We kunnen ons nog zoveel herinneren. De laatste jaren, als hij voor 't raam zat in het rusthuis, als je hem eens kwam opzoeken, en Aaf gauw een kop koffie ging zetten, ja, dan kwamen de verhalen los. En vaak welden er tranen in z'n ogen en moest Aaf zeggen:

„Herman, laat dat verleden nou maar rusten. We hebben een fijne tijd gehad.”

Maar loslaten? Nee, dat kon Herman nu eenmaal niet. Pakken foto's en kritieken met namen die nu nog een betekenisvolle klank hebben doemden op uit een ver en uit een kort verleden.

„Weet je, er wordt nog wel heel goed toneel gespeeld en ik heb dikwijls prachtige voorstellingen op de T.V. gezien, maar 't gewoon menselijke dat door *iedereen* begrepen wordt en waarin je jezelf herkent, dát, nee, dát zien we niet meer. Ik weet wel dat gevoel vaak met sentiment wordt aangeduid, maar wat beginnen we zónder gevoel?”

Nee, zónder gevoel kon Herman Bouber niets beginnen. Hij die direct klaar stond, samen met Aaf, om te helpen waar nodig was? Die de gages vaak uit eigen zak betaalden omdat: „Die jongen toch ook z'n gezin had?”

Subsidies? Herman en Aaf subsidieerden! Hun leven lang. De ere-penning van de Stad Amsterdam, de erkentelijkheid van de stad die hun Liefde had, werd hen niet onthouden.

En nu, vanuit de Stadsschouwburg heeft hij zijn laatste rit gereden. Omringd door vrienden en vereerders, die hem zo graag daarvóór in die Schouwburg hadden gezien. Dat heeft niet zo mogen zijn...

Maar voor ons Aaf, hebben jullie gespeeld in de grootste schouwburg, in de schouwburg van het Leven zelf. En hebben jullie samen, dát gegeven waarvan Bertus Aafjes zegt:

„Leven is niet slechts Leven alleen
Doorgeven is het
De Vlam van de Liefde
Het vuur van de kennis
Het water der klaarheid
't Vermogen der tranen
't Vermogen te lachen...

Doorgeven is het
Van geslacht tot geslacht
Van hand tot hand
Van in de beginne, tot aan het einde der tijden
Het Leven van 't Leven
Het Leven onsterfelijk.”

Febr. 1963.

Wim Burger

H.J.G.-kader over de zin van het leven

In de Mariahoeve, het zaaltje van de H.J.G. in Den Haag, was zondag 20 januari door het hoofdbestuur van de H.J.G. een landelijke kaderdag georganiseerd voor de bestuursleden van alle H.J.G.-gemeenschappen. Deze dag werd hoofdzakelijk in beslag genomen door een lezing van dr. J. P. van Praag, de voorzitter van het Humanistisch Verbond, en twee discussies over deze lezing, één in groepen en één gezamenlijk.

De lezing van dr. Van Praag had als onderwerp: het humanisme, het H.V. en de H.J.G. In de lange inleiding schilderde hij de talrijke aspecten van de onzekerheid te midden waarvan de hedendaagse mens moet leven. Deze onzekerheid was volgens hem vooral veroorzaakt door de stroomversnelling, waarin de

19e en 20e eeuwse mens terecht is gekomen en waardoor het levenstempo dusdanig is verhoogd dat de mens geen tijd meer over bleef om met zichzelf in het reine te komen. Ter verduidelijking hiervan wees hij op de stormachtige technische en wetenschappelijke ontwikkeling en vooral op de revolutie in de godsdienst, die tot uiting kwam in de Wereldraad van Kerken en het concilie, van welke revolutionaire gebeurtenissen hij in zijn jonge jaren het plaatsvinden nooit geloofd zou hebben.

Hoe moet de tegenwoordige mens nu leven in deze onzekerheid, waar hij zich eerst tegen zal verzetten, maar waar hij vervolgens onverschillig en leeg tegenover zal staan? Volgens dr. Van Praag kan men dit alleen door de zin van het leven te zoeken. Dit woordje zin gaf hij twee betekenissen:

1e de zin *van* iets. Hier betekent de zin: het doel, bijvoorbeeld van de politieke partij.

2e de zin *in* iets. Dit is de zin of wel het geneoegen, de voldoening die men *in* iets kan leggen.

De humanist nu beziet de mens, zoals deze zich in een ervaring aan hem voordoet. Deze ervaring is een ervaring van een samen met de medemens opduiken in een ondoorgrondelijke wereld, als in een rivier, en weer ondergaan.

En dit verschijnsel nu, deze medemenselijkheid is volgens dr. Van Praag de zin van ons leven. De medemenselijkheid zou dus haar zin in zichzelf hebben. Zij is een ontdekking (iets, dat tot dat ogenblik verborgen gebleven is) en geen uitvinding (iets, dat er nooit geweest is).

Bewusten en onbewusten

Na deze beschouwing over het humanisme, ging de inleider over tot het belichten van de buitenkerkelijke jeugd. Deze zag hij in twee groepen verdeeld, de bewusten en de onbewusten.

Onder de eerste groep vallen zij, die zich losgemaakt hebben uit een godsdienstige binding en zij, die uit een ontraditioneel milieu komen. Tot de tweede groep behoren de onverschilligen en de agressieven.

De H.J.G. moet zich zien als een zuurdesem onder deze jeugd en tot dit doel moet zij zich zoveel mogelijk onderverdelen in kleine actieve groepen, maar de groep als geheel moet zo

groot mogelijk zijn, anders bestaat het gevaar van geestelijke inteelt.

Dr. Van Praag besloot zijn lezing met een conclusie in vijf punten, die hij ter discussie stelde:

1. Humanisme is niet niets, maar een ont-plooiing in de medemenselijkheid.
2. De H.J.G. moet gisten in het jongeren-leven.
3. Het gaat niet om kreten, maar om bijdragen.
4. Het belang van de plaatselijke groep moet heel groot zijn.

In de discussie kwamen de volgende belangrijke punten naar voren:

- a. Is het humanisme wel iets?
- b. Heeft het leven misschien toch geen zin, want hoe kan de zin *in* het leven liggen als het leven zelf vernietigd wordt en de zin dus met haar?
- c. Is de medemenselijkheid niet precies hetzelfde als de christelijke naastenliefde?
- d. En wanneer dit zo is, waarom dit begrip dan in de grondbeginselen opgenomen, als het de humanisten toch in niets onderscheidt van andere groeperingen?

Deze vragen beantwoordde dr. Van Praag in een lange monoloog, die het voordeel had dat alle vragen werden behandeld, maar o.i. het nadeel, dat er daarna geen discussie meer mogelijk was.

E. Heuvink / G. Stevens

Mens en Wereld

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: P. W. van der Vliet

Redactieraad: Mr. H. Singer-Dekker,
dr. H. Bongers, prof. dr. J. C. Brandt-Corstius,
R. de la Rie, mr. dr. H. J. Roethof,
H. A. Scheltes.

Redactiesecretaris:

H. P. Danz, Schieweg 87c, Rotterdam 4,
telefoon 80641

Administratie, abonnementen en advertenties:

Oudegracht 152, Utrecht,
telefoon 10163; postgiro 304960 t.n.v.
Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag
Kleine advertenties f 0,20 per woord

Abonnementsprijs voor leden van humanistische organisaties f 5,— per jaar, voor niet-leden f 7,50, buitenland f 8,—; losse nummers f 0,30.

Aan onze abonnees,

Wij verzoeken onze abonnees om het abonnementsgeld voor 1963 van f 7,50 (voor leden van humanistische organisaties f 5,—) over te schrijven op girorekening no. 304960 ten name van het Humanistisch Verbond, Utrecht. Graag met op het girostrookje de omschrijving:

ab. geld Mens en Wereld 1963.

Voor uw welwillende medewerking onze welgemeende dank.

De administratie

Kroniek van het internationaal gebeuren

Het is op het ogenblik bijna ondenkbaar het over de internationale situatie te hebben, en dan te zwijgen over president de Gaulle en zijn anti-angelsaksische politiek. Omdat u er echter de afgelopen weken al heel veel over zult hebben gelezen, wil ik er hier niet te lang bij blijven stil staan. Maar even moet mij toch van het hart, dat in de vele commentaren zo vaak een ondertoon van verslagenheid, spijt en zelfs wrok te beluisteren viel. Terwijl er toch ook zo veel positieve kanten aan de zaak zitten. Tenslotte kenden we de figuur de Gaulle al langer dan vandaag. Voor wie zich in zijn memoires heeft verdiept, en voor wie na de oorlog zijn politiek gedrag heeft gevolgd, kan de hele gang van zaken in Brussel nauwelijks een verrassing zijn geweest.

Positief in het hele geval is, dat door de Gaulles bokkige houding, en Engeland, en Frankrijks partners in de Euromarkt des te duidelijker zijn gaan beseffen, dat Engeland er juist wel bij hoort. Iets dat zeker voor Engeland zelf een groot winstpunt mag heten. Dit besef heeft al veel zoeken naar geheel nieuwe vormen van samenwerking teweeg gebracht. In het Europese Parlement bijvoorbeeld kwam de Britse liberale voorman Joe Grimmond met het idee naar voren van een politieke unie tussen de landen van de zogenaamde Europese vrijhandelsassociatie en verdere liefhebbers uit de Euromarkt. De zo gevormde politieke gemeenschap zou als coördinator moeten optreden in de buitenlandse politiek en de defensie van de aangesloten landen. Maar ook zou zij zich moeten bezig houden met vraagstukken als wereldhandel en hulp aan de minderontwikkelde landen.

Het idee is niet geheel origineel, maar het uitgangspunt – de EFTA – wel. Of er mogelijkheden inzitten is natuurlijk nog een vraag. Maar het feit dat er in de meest gedurfde richtingen politiek wordt gedacht valt alleen al zeer toe te juichen. Het lijkt mij dat door de houding van president de Gaulle het verdere Europa weer een stap dichterbij een eenwording is gekomen. Alleen voor Frankrijk zelf is de situatie er niet beter op geworden. Het land is in een geïsoleerde hoek van het vrije Europa komen te staan. Van een toenadering tot minder vrije landen, met name Spanje en Portugal, mag weinig goeds worden verwacht, voor de toch al op een hellend vlak verkerende Franse democratie. Iets van medelijden voor het Franse volk zou derhalve op dit moment beter passen dan wrok of wrevel jegens zijn leider.

De noodzaak van het leren hollen

In Genève zijn onder auspiciën van de UNO ongeveer tweeduizend deskundigen uit 87 verschillende landen begonnen met de aanpak van een van de grootste knelpunten van onze tijd, een doelmatige hulpverlening aan de ontwikkelingslanden. Het is de bedoeling dat de conferentie door het onderling uitwisselen van ideeën, zal gaan aangeven hoe wetenschap en techniek moeten worden aangewend, opdat zij het meest profijt zullen opleveren in het kader van de te geven hulp. De moeilijkheid waarmee men namelijk bij hulpverlening aan de ontwikkelingslanden te maken heeft is de factor tijd. Berekeningen geven aan, dat de wereldbevolking zo snel toeneemt, dat zij tegen het einde van deze eeuw ongeveer zal zijn verdubbeld. Daarbij valt de sterkste groei juist te verwachten in de ontwikkelingslanden.

Daarom is het, zoals de voorzitter van de conferentie, de Indische hoogleraar Sankalchand Tha, zo duidelijk stelde, dat deze jonge landen moet worden geleerd te hollen, voordat ze eigenlijk gewoon hebben leren lopen. Wanneer zij slechts stap voor stap voorwaarts zouden komen, zou de gegeven hulp onder de voet worden gelopen door de feitelijke ontwikkeling,

zodat het in dat geval geen werkelijke hulp meer zou zijn.

Gelukkig bieden moderne wetenschap en techniek tal van mogelijkheden, waardoor het wonder van hollen zonder nog goed te kunnen lopen bepaald niet tot de onmogelijkheden behoort te behoren. Als gelukkig voorbeeld kan worden genoemd de enorme vooruitgang van de Japanse landbouw, die nu al bijna het maximale rendement oplevert. Zo zullen nog een kleine tweeduizend andere ontwikkelingsproblemen ook tot een oplossing moeten worden gebracht. Het is hierin dat de wereld, Oost en West tezamen, één kan zijn om een nog grotere eenheid, die van gelijkheid van kansen en welvaart, te bevorderen.

Zelf het meest schuldig

Een ander soort ontwikkeling ligt ten grondslag aan de komende bijeenkomst van de UNO-commissie voor de status van de vrouw. In een hierover verschenen pamflet, getiteld „De burgerlijke en politieke opvoeding van vrouwen” schrijft secretaris-generaal Oe Thant, dat de apathie van vele vrouwen de grootste hinderpaal is voor hun deelname aan het openbare leven. In vele landen voeren progressieve krachten een verbeten strijd om de vrouwen dezelfde rechten te geven als hun mannen. Maar in vele gevallen zien we, dat wanneer bepaalde rechten voor de vrouw eenmaal zijn verworven, de vrouw zelf daar weinig gebruik van maakt en er zelfs vaak een zekere onverschilligheid voor aan de dag legt.

De factoren die hieraan ten grondslag liggen zijn volgens het pamflet zowel van sociale als van psychologische aard. Enerzijds wortelen ze in de traditionele standpunten van een bepaalde gemeenschap, terwijl anderzijds angsten en onwennigheid er een grote rol bij spelen. De bijeenkomst van de speciale UNO-commissie is nu

AGRESSIVITEIT EN OORLOG

In twee zeer lezenswaardige beschouwingen in de „Internationale Spectator” (8 november en 8 december 1962), het orgaan van het Genootschap voor Internationale Zaken (Alexanderstr. 2, Den Haag) heeft de psychiater M. C. J. barones Mackay een overzicht gegeven van de verschillende hedendaagse opvattingen over het verband tussen menselijke agressiviteit en oorlog. Het is onmogelijk hier de inhoud van deze artikelen weer te geven, die wij gaarne ter lezing aanbevelen.

Slechts een enkel punt kan hier worden aangestipt. In de geschiedenis der mensheid is een duidelijke ontwikkeling tot individuele bewustwording waar te nemen met de democratie als uitvloeisel van dit individualiseringsproces. De confrontatie met de werkelijkheid speelt hierbij een rol en opent de mogelijkheid voor agressiviteit. Tevenover de agressieve gevoelens kunnen in de persoonlijkheid constructieve gevoelens, die de verhouding tot de medemens herstellen, tot ontwikkeling komen, mits deze niet worden onderdrukt. *Uit films, literatuur e.d. blijkt, dat de latente agressiviteit toeneemt. Het gaat er in onze moderne samenleving met zijn velerlei soorten conflictstof om, mogelijkheden te scheppen voor bezinning en constructieve activiteit.*

Schrijfstert wijst ook op de opvattingen van prof. Mennicke, die in onze tijd een verlies van waardebesef en versterkte bevredigingsdrang van het driftleven meent waar te nemen. Identificatie met een leider komt gemakkelijk tot stand. Ook het voortgaande techniserings- en mechaniseringsproces van het sociale leven schijnt een factor te zijn, die het waardebesef doorbreekt en de vorming van massamentaliteit in de hand werkt. Prof. Mennicke is evenwel

belegd om te proberen een manier te vinden waarbij deze factoren kunnen worden geëlimineerd. Het is prettig te constateren dat de volkerenorganisatie een eenmaal gestelde eis niet alleen een dode letter laat zijn. Maar dat zij deze ook probeert te realiseren, indien een formele toekenning alleen in de praktijk nog niet de gewenste vruchten afwerpt.

Volgende stap

Ook aan de menselijke wet, dat een ieder dezelfde rechten heeft als zijn medemens, wil de UNO meer inhoud gaan geven. De sub-commissie ter voorkoming van discriminatie en bescherming van minderheden is gereed gekomen met een ontwerpverklaring waarin alle vormen van rassendiscriminatie en apartheid worden veroordeeld. Het ontwerp stelt, dat iedere theorie over superioriteit van bepaalde rassen onwetenschappelijk is. Maar daarnaast ook: moreel laakbaar, en sociaal onrechtvaardig en zelfs gevaarlijk! De UNO-commissie gelast dan ook afschaffing over de hele wereld van alle wetten en bepalingen die zijn gebaseerd op rassenonderscheid.

Nu is dit alles natuurlijk pas van enige waarde, wanneer er ook werkelijk gehoor aan wordt gegeven. En wat mogen we daarvan verwachten? Vooralsnog is het ontwerp nu in studie bij de commissie voor de rechten van de mens. Daarna zal het worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering. Hoewel verwacht mag worden dat Zuid-Afrika bij de behandeling niet aanwezig zal zijn en een enkel land zich liever van stemming zal onthouden, is het zeer waarschijnlijk dat de verklaring verder unaniem wordt aangenomen. Maar pas dan komt de praktijk. En die valt soms in de meest goed-willende landen nog niet mee. Eens echter zal naar wij hopen de mensheid ook hier rijp voor worden. En op de weg daarheen is iedere verklaring als deze een stap in de goede richting, hoe weinig praktisch resultaat hij ook op het moment zelf mag opleveren.

R. B.

van mening dat agressie als één der uitingsvormen van de drang tot zelfbehoud is te beschouwen.

Psychologen en psychiaters zien aldus schr. een directe samenhang tussen agressie in groot verband (oorlog) en de agressiviteit van de individuele mens, daar deze latent in velerlei vormen aanwezig is. Oorlog heeft met individuele agressie gemeen, dat hij het zaad voor een volgende in zich draagt, terwijl geen enkel probleem wordt opgelost. Machtsstreven, angst en vijandigheid hebben een latente agressieve component. Oorlog voor de gemeenschap evenals agressiviteit bij de individuele mens betekent steeds een nederlaag ten aanzien van de oplossing van het eigenlijke conflict.

Vrede betekent niet alleen afwezigheid van oorlog, hij kan slechts bereikt worden door constructieve activiteit, waarbij de betrokkenen over al hun positieve kracht kunnen beschikken en hun agressiviteit verwerkt hebben. De hedendaagse wetenschappelijke en technoeconomische prestaties leiden bij deze moderne mens tot frustraties, remmingen en ook daardoor kan de agressiviteit worden versterkt.

Van de behandelde vraagstukken konden hier slechts enkele punten worden aangestipt.

Het valt toe te juichen, dat het oorlogs-vraagstuk de laatste jaren steeds meer van wetenschappelijke zijde tot studieobject wordt gemaakt. De hier genoemde artikelen uit de „Internationale Spectator” kunnen ongetwijfeld ook voor de studiekringen in ons Verbond waardevolle stof tot overdenking en discussie leveren. Vermelding verdient ook nog de lijst van publikaties, die schr. aan haar artikelen toevoegde.

P. Kr.

Stijlmijmerij

In het decembern timer van M. en W. is nu toch eindelijk eens gereageerd op mijn smeekbede om mij niet alleen te laten met m'n gepieker maar ook eens mee te prakkizeren over stijl en sfeer in het Verbond. De heer v. d. Muyzenberg zag in mijn bescheiden verzoek zelfs een uitdaging en hij heeft zich gehaast om die te aanvaarden. Ik kan u zijn reacties met klem aanbevelen!

De voornaamste oorzaak van de ongezelligheid en de koele sfeer in onze bijeenkomsten ziet hij in onze stugheid, in onze gereserveerdheid. Wij durven ons niet of niet voldoende te geven, wij zijn te veel gesteld op formaliteiten, wij moeten ons eerst zo nodig laten voorstellen alvorens iemand die we op het eerste gezicht sympathiek vinden aan te spreken. We zijn bang dat aangeboden diensten niet welkom zullen zijn en we wachten dan maar tot de ander vraagt.

Hoe graag de heer v. d. M. van die nare vormelijkheid af wil blijkt uit het feit, dat hij mij in zijn stukje al meteen tutoyeert, hoewel hij mij — neem ik aan — niet eens kent! Beste heer v. d. M., bedankt voor deze duidelijke en welgemeende wenk. Zo ver durfde ik nu weer net niet te gaan. Overigens deed het mij ineens weer denken aan een van die vooroorlogse (door jou zo verfoeide) „geleide” jeugdorganisaties waarvan ik lid ben geweest. Daar zeiden wij ook jij en jou tegen elkaar, van hoog tot laag en van laag tot hoog. En nu wij zoetjesaan tot de bejaarden gaan behoren voelen wij ons nog altijd met elkaar verbonden door iets, dat nu juist even uitgaat boven het alleen maar lid-zijn-geweest-van-de-zelfde-vereniging. Daar zullen onze omgangsvormen uit die jeugdbewegingstijd beslist niet vreemd aan zijn geweest!

En nu een voorval, dat de heer v. d. M.'s mening over onze terughoudendheid raak illustreert. Zo juist vernam ik uit een van onze grote plaatsen, dat het bestuur een soort Nieuwjaarsinstuif had georganiseerd, maar te elfder en te onzaliger ure dit festijn weer had afgelast. Bang dat de leden, als ze al zouden komen, zonder spreker en „dienstrooster” te veel aan zichzelf zouden zijn overgelaten en met hun figuur geen raad zouden weten. Ja ja, die onbeholpen humanisten toch! Jammer, want hier was nu bij uitstek een gelegenheid om zo maar, juist nu er geen vast programma was en men niet de hele avond op z'n stoel moest blijven zitten, eens gezellig met elkaar te babbelen, om eens uit onze vormelijke schulp te kruipen, om es gewoon te doen. Enfin, ze krijgen daar in eh, nou ja in die grote plaats dan, volgend jaar nog een kans.

Styliet

P.S.

Er kwam nog een schriftelijke reactie, uit Doetinchem. Dáár durven ze wel in te stuiven en zo maar gezellig te doen. Enne... de belangstelling van de leden stijgt regelmatig. Waarmee ik maar zeggen wil: stuif er eens in!

(slot van pagina 4)

halverwege of zelfs aan het begin van deze ontwikkeling. In onderontwikkelde gebieden, waar armoede, economische onzekerheid, alfabetisme en sociaal onrecht heersen, bepalen emotionele leuzen en machtsspreuken over de eenheid van godsdienst, staat en volk ook nu nog het geestelijk en politiek klimaat. Hier is geen ruimte voor de vrije geest, die „waait waarheen hij wil.” Nog niet. P. Krug

* De christelijke Armeniërs vormen met de Joden wel de meest vervolgdde volken. Onder de Turken hadden zij van afschuwelijke vervolgingen te lijden (1894-96, 1909). Tijdens de eerste wereldoorlog (1915) kwamen zeer veel Armeniërs om tijdens de door de Turken georganiseerde deportaties naar Syrië.

** Vgl. Intreerede 1936, opgenomen in „Verzamelde staatsrechtelijke opstellen”.

Streven van jongeren naar begrip voor de ander

In deze tijd, waarin de intermenselijke verhoudingen meer en meer onpersoonlijk worden, heeft een groep jongeren enige jaren geleden het initiatief genomen tot de oprichting van de Jongeren Gespreksgroepen, met het doel om bij jonge mensen van verschillende levensovertuiging tot meer begrip en juister waardering van de wederzijdse opvattingen te komen, en om in deze gespreksgroepen een sfeer te scheppen waarin een vruchtbare samenwerking kan ontstaan.

Voor een grote opzet is enige organisatie uiteraard onontbeerlijk. Een landelijk comité zorgt onder andere voor de oprichting van nieuwe groepen en organiseert, al of niet in samenwerking met een plaatselijke gespreksgroep jaarlijks een tweetal conferenties, waarbij de nadruk meer valt op de sfeer en kwaliteit van het programma, dan op het aantal deelnemers.

Om een zinvol gesprek mogelijk te maken dienen tenminste drie levensbeschouwingen, r.k., protestant en humanist, tot uitdrukking te komen. De gesprekken worden gevoerd in een open sfeer wat alleen mogelijk is, indien men

niet het vooropgezette doel heeft de gesprekspartners zijn eigen mening op te dringen; dit impliceert echter geenszins dat er principiële verschillen verdoezeld worden, integendeel!

Als gespreksthemata's komen alle onderwerpen in aanmerking, die op enigerlei wijze met de levensovertuiging te maken hebben, d.w.z. dat zowel maatschappelijke, ethische en godsdienstige thema's mogelijk zijn. Om enige voorbeelden te noemen: Het huwelijk in deze tijd — Minder ontwikkelde gebieden — Godsdienst: projectie of openbaring — Rassenprobleem.

De leeftijd der deelnemers(sters) varieert van 20 tot 30 jaar. In plaatsen als Amsterdam, Utrecht, Haarlem en Den Haag bloeit zo'n gespreksgroep al meerdere jaren, terwijl enige nieuwe groepen pas opgericht zijn. Het aantal deelnemers per groep varieert van 10 tot 15 en eens per maand wordt bij één van de leden thuis een bijeenkomst gehouden.

Voor inlichtingen over de Jongeren Gespreksgroepen kan men zich wenden tot de secretaris der Stichting Jongeren Gespreksgroepen: de heer W. Deurloo, Donarstr. 5-II, A'dam-Z.

IK denk er ZO over

Pugwash-beweging en Humanistisch Verbond

In het artikel „Pugwash-beweging en Internationaal Humanisme” (Mens en Wereld, 1 dec. '62) stelt Kwee Swan Liat de Verklaring over de Wereldpolitiek van de IHEU-conferentie te Oslo centraal. Het heet: „De humanisten moeten erop uit zijn hun bijdrage te leveren voor het voortbestaan van de mensheid”, bijv. door

- a. de alternatieven op te stellen;
- b. het vereiste inzicht te verspreiden;
- c. samenwerking tussen verantwoordelijke personen en organisaties te bevorderen.

Dit onder meer werd op het congres aanvaard als uitgangspunt voor discussies, die moeten worden gestimuleerd om onder humanisten in bredere kring bekendheid te geven aan de problemen van kernbewapening en ontwapening, oorlog en vrede, die beslissend zijn voor ons tijdsgewricht.

Dan gaat Kwee Swan Liat verder: „Een reactie in de trant van een „zich bezinnen” en een „uitspreken van verontrusting” is beslist onvoldoende.”

Dat klinkt veelbelovend, ook Fries de Vries en schrijver dezes vonden (zie Mens en Wereld van 3 nov. j.l.) immers een „zich bezinnen” en een „uitspreken van verontrusting” onvoldoende! Het zal dus nu gaan komen wat Kwee Swan Liat dan wél voldoende acht! We lezen, als hij aandacht heeft aanbevolen voor de activiteiten van het Ned. Pugwash-Comité: „Door enerzijds in de humanistische beweging de discussie voor te bereiden en dan in het bijzonder en nadrukkelijk betrokken op de humanistische levensovertuiging en anderzijds de resultaten van de Pugwash-conferenties in humanistische kring groter bekendheid te geven, kunnen humanisten helpen de discussie te verdiepen en de actie meer doeltreffend te maken.”

We kunnen hier niets meer uit lezen dan wat Kwee Swan Liat wil is:

Nu rijzen bij mij de volgende vragen:

- a. Wat is dit méér dan een „zich bezinnen”?
- b. In hoeverre moet het artikel van Kwee Swan Liat beschouwd worden als de stem van hét humanisme in Nederland?
- c. Staat Kwee Swan Liat (of het Humanis-

tisch Verbond) gehéél achter de activiteiten van het Ned. Pugwash-comité?

d. Zo ja, is hij of het Hum. Verbond dan bereid de suggesties van dit Comité tot de zijne of de hare te maken?

Deze suggesties zijn vervat in het Pugwash-bulletin „Problemen van Kernbewapening, Bescherming en Voorlichting”, dat deze zomer verscheen en waarin het (door mij samengevat) heet:

Hoe blij we ook zijn met Kwee Swan Liats artikel, hoe belangwekkend en breed van visie het ook moge zijn, *tóch leidt hij de aandacht van het Nederlands Humanistisch Verbond af náár het internationale humanisme; én de aandacht van het vraagstuk van de kernbepapening (ook Nederland sloeg atoomkoppen op!) naar het terrein van „sociaal-wetenschappelijke oordelen en inzichten”, hoe belangrijk dit terrein ook moge zijn!*

Blijft nog steeds de vraag onbeantwoord: *Moet het Humanistisch Verbond in Nederland zich uitspreken tegen het gebruik van kernwapens, ja of nee?*

Laten we de discussie hierover op gang brengen en deze „betrekken op de humanistische levensovertuiging”, zoals die in onze beginselverklaring ligt verankerd!

Ons congres staat voor de deur. Dáár kunnen we, hoop ik, tot een uitspraak komen.

T. W. de Boer

Zeddam-Montferland. Voor een heerlijk rustige vakantie: **Pension „Wijde Blick“.** Volledig pension f 9,50 (incl.) p.d. Folder op aanvraag. Telefoon (0 83 45) 4 9 3.

Alg. ontw. j. vrouw, 45 jaar, zoekt levenspartner. Houdt van toneel en wandelen. Brieven onder no. febr. 2 a.h. bureau v.d. blad.

Botterzeiltochten, 6 personen. J. van Boven, Schiermonnikoog.

Adverteer in „Mens en Wereld“

Gunstige tarieven.

Grote advertenties:

1/1 pagina	f 140,-
1/2 pagina	„ 75,-
1/4 pagina	„ 40,-
1/8 pagina	„ 25,-
1/16 pagina	„ 15,-

Kleine advertenties f 0,20 per woord.

Kortingen:	Plaatsing	%
Jaar-abonnement	1 x per 14 dagen	40 %
„ „ „	1 x per maand	30 %
Halfjaar-abonnement	1 x per 14 dagen	30 %
„ „ „	1 x per maand	20 %
Kwartaal-abonnement	1 x per 14 dagen	20 %

Ook de buitenkerkelijke leden van de Partij van de Arbeid hebben een organisatorisch centrum nodig

DE HUMANISTISCHE WERKGEMEENSCHAP is dit centrum!

Het orgaan van de H.W.G. is het maandblad

„VERNIEUWING“

onder redactie van Karel Timmerman

Abonnementsprijs f 1,75 per jaar

Een proefnummer wordt U gaarne toegezonden door het Secretariaat Haagweg 210 - Leiden

REDE EN RELIGIE IN HET HUMANISME

Is kortgeleden verschenen. In deze uitgave is er naar gestreefd de verschillende opvattingen die zich binnen het humanisme over deze onderwerpen voordoen, tot hun recht te laten komen.

Formaat 15 x 23 cm. Omvang ca. 250 pagina's

PRIJS f 9,90

U kunt dit bestellen bij:

Centraal bureau Humanistisch Verbond
Oudegracht 152 - giro 304960 - Utrecht

Adresveranderingen

U kunt de administratie veel werk besparen, door bij verhuizing tijdig uw adreswijziging op te geven aan het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

REKENSCHAP

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT voor wetenschap en cultuur, wil een blad zijn voor de verdieping van de humanistische overtuiging

Redactie: Prof. Mr. A. D. Belinfante, Prof. Dr. J. C. Brandt Corstius, Prof. Dr. H. Freudenthal, F. P. Huygens, Prof. Dr. B. W. Schaper, Dr. P. Thoenes en Prof. Dr. Libbe van der Wal

Abonnementsprijs: f 7.50 per jaar (voor donateurs en contribuanten van Socrates en voor studenten f 6.— per jaar).

Het abonnement kan ieder kwartaal ingaan.

HUMANISTISCHE STICHTING SOCRATES

Oudegracht 152, Utrecht

Giro 582293

„Opvoeding op het gebied der sexualiteit“

geschreven door Prof. Dr. A. C. Drogendijk, P. J. F. Dupuis (arts), Prof. Dr. Ir. A. F. van Leeuwen S.J., A. G. van Omme (arts), J. Reehorst, P. W. van der Vliet, Dr. J. J. A. Vollebergh, Prof. Dr. H. R. Wijngaarden, Dr. R. Zijlstra. (Uitgave N.G.C.). Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau, bij voorkeur door storting en overschrijving van f 1,50 op postrekening nr. 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond Utrecht, met op het strookje de vermelding N.G.C. nr. 22.

Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme

TE AMERSFOORT

Giro 6168

Humanistische Correspondentiekring voor **huwelijkscontacten** opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht, gaarne 24 ct aan postzegels insluiten.